

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS
ÜNİVERSİTESİ
LİSANÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ÇORUM YÖRESİ ALEVİ-BEKTAŞI
CEM RİTÜELLERİ ve MÜZİK
PRATİKLERİ: ABDAL MUSA
CEM'İ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Emrah ŞAHİN

Danışman
Prof. Dr. Mustafa ÖNER UZUN

Samsun, 2020

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK MÜZİKLERİ ANABİLİM DALI**

**ÇORUM YÖRESİ ALEVİ-BEKTAŞİ
CEM RİTÜELLERİ ve MÜZİK
PRATİKLERİ: ABDAL MUSA
CEM'İ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Emrah ŞAHİN

Danışman

Prof. Dr. Mustafa Öner UZUN

Samsun, 2020

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım yüksek lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

.. /.. / 20..

Emrah ŞAHİN

TEZ KABUL VE ONAYI

Emrah ŞAHİN tarafından hazırlanan ÇORUM YÖRESİ ALEVİ-BEKTAŞİ CEM RİTÜELLERİ VE MÜZİK PRATİKLERİ: ABDAL MUSA CEM'İ ÖRNEĞİ başlıklı bu çalışma, 28.02.2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : Prof. Dr. Can KARAHAN_____

Üye : Prof. Dr. Mustafa Öner UZUN_____

Üye : Doç. Dr. Ömer ÖZDEN_____

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

____/____/____

Prof. Dr. Ali BOLAT

ÖZET

Çorum Yöresi Alevi-Bektaşî Cem Ritüelleri ve Müzik Pratikleri: Abdal Musa Cem'i Örneği

Emrah ŞAHİN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Geleneksel Türk Müzikleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Şubat / 2020

Danışman: Prof. Dr. Mustafa Öner UZUN

Kültürel kimlik, kültürel farklılık taşıyan bireylerin oluşturduğu kolektif bir aidiyet bilincidir. Müzik ise, kimliğimizi oluşturan kültürün, simgeler ve davranış biçimleriyle dışavurumudur. Alevi-Bektaşî topluluklarının belli başlı ibadet ritüellerinden “Cem”ler ve bu törensel uygulamaların vazgeçilmezi “müzik pratikleri” tarih boyunca Anadolu kültürünün önemli yapı taşları olarak işlevlerini sürdürmektedirler. Toplumun ortak katkılarıyla, gönül birliği içinde lokmaların paylaşıldığı cemlere, *Abdal Musa Cemi* denir. Bu sebeple, birlik cemleri Abdal Musa Cemi kapsamında değerlendirilir. Bu bakış açısı doğrultusunda *Çorum Yöresi Cem Ritüelleri ve Müzik Pratiklerinin Abdal Musa Birlik Cemi Örneğinde* ortaya konması araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Çorum yöresi merkezde yaşatılan *Abdal Musa Birlik Cemine* ait geleneksel uygulamaların ve uygulamalar içinde yer alan müzik unsurlarının sistematik bir araştırma ile ortaya konup sonuçlarının yöreye ve konuya ilişkin ilk kez kalıcı bir envanter oluşturulması amaçlanmıştır. Yapılan bu araştırmanın evrenini, Çorum Yöresi Alevi- Bektaşî Cem Ritüelleri ve Müzik Pratikleri, örneklemine ise Çorum merkezde gerçekleştirilen *Abdal Musa Birlik Cem Ritüelleri ve Müzik Pratikleri* oluşturmaktadır. Araştırma , bütçe ve zaman koşulları göz önünde bulundurularak Çorum merkezi ve Abdal Musa Birlik Cemi ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada alan araştırması yöntemi ve bu yöntemle ait katılımlı gözlem ve nitel görüşme teknikleri kullanılmış, görsel ve işitsel kayıtlar yapılarak elde edilen tespitler, betimleme yöntemi ile sonuçlandırılmıştır. Günümüzde cemler, Kırklar Ceminin bir tekrarı olarak sürdürülür. On iki hizmetin içerisinde sembolize edilen kişiler sırasıyla şunlardır: *Dede, Rehber, Gözcü, Çerağcı-Delilci, Zakir-Âşıklar, Ferraş, Sakka-Ibriktar, Sofracı-Kurbancı-Lokmacı, Pervane-Semahçı,*

Peyik-Haberci, İznikçi, Bekçi. Abdal Musa Cemleri senede bir defa yapılır. Çorum yöresinde yapılan Abdal Musa cemi geçmişte, hasat zamanında yapılmaktaydı. Cem sırasında, Deyiş, Duvaz-ı İmam, Miraçlama, Semah, Tevhit formaları icra edilir. Çorum yöresindeki Cem ritüellerinde zakirlerin icra ettikleri müzikal uygulamalar arasında yer alan Dedemoğlu'na ait bir *tevhit*'i, Sefil Ali'ye ait bir *Duvaz-ı İmam*'ı zakirlerin büyük ölçüde formel bir ezgisel çerçevede icra ettikleri gözlemlenmiş ve bu eser, doğal seslendiriliş ortamında ilk kez nota metnine aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Çorum Yöresi, Cem, Ritüel, Müzik, Pratik.*

ABSTRACT

Çorum Region Alevi-Bektaşî Cem Rituals and Musical Practices: The Sample Of
Abdal Musa Cem

Emrah ŞAHİN

Ondokuz Mayıs University, Institute of Social Sciences

Department of Traditional Turkish Music, Master, December / 2020

Adviser: Assoc. Prof. Dr. Mustafa Oner UZUN

Cultural identity is a collective sense of belonging formed by individuals with cultural differences. Music, on the other hand, is the expression of the culture that forms our identity with symbols and behaviors. “Cem” rituals, one of the main worship rituals of Alevi-Bektashi communities, and “musical practices” which are indispensable of these ceremonial practices, have continued to function as the important building blocks of Anatolian culture throughout history. *Abdal Musa Cem* is called the cems where the bites are shared with the common contributions of the society. For this reason, community cems are regarded within the scope of Abdal Musa Cem. In this regard, the subject of the study is to present *Cem Rituals and Musical Practices in Çorum Region in the Abdal Musa Community Cem Example*. The study aims to present traditional practices and the musical elements within the practices of *Abdal Musa Community Cem* that is kept alive in central Çorum region with a systematic research and to create a permanent inventory for the first time about the region and the subject through the results. The research population is composed of Alevi-Bektashi Cem Rituals and Musical Practices in Çorum Region and the sample is composed of *Abdal Musa Community Cem Rituals and Musical Practices* held in the center of Çorum. The research is limited to the center of Çorum and Abdal Musa Community Cem considering the budget and time conditions. Field research method and participatory observation and qualitative interview techniques were used in the study and the findings obtained by making visual and audio recordings were finalized with descriptive method. Today, Cems are sustained as the repetition of Kırklar Cems. The individuals symbolized within the twelve services

are as follows respectively: *Dede* (directs the cem), *Rehber* (Guide), *Gözcü* (maintains order), *Çerağcı- Delilci* (charged with lighting cerağ-candle/light), *Zakir-Âşıklar* (plays and sings sacred music), *Ferraş* (uses broom to sweep), *Sakka-Ibriktar* (distributes water), *Sofracı-Kurbancı-Lokmacı* (sees to sacrifices and food), *Pervane-Semahçı* (dances semahs-dance pieces), *Peyik-Haberci* (charged with notifying people in the region that a cem will be held), *İznikçi* (sees to the cleanliness of the cemevi), *Bekçi* (assures the security of the cem). Abdal Musa Cem rituals are held once a year. Abdal Musa Cem rituals held in Çorum region was organized at harvest time in the past. During Cem rituals, forms of *Deyiş*, *Duvaz-ı İmam*, *Miraçlama*, *Semah*, *Tevhit* are performed. It was observed that a *tevhit* belonging to Dedemoğlu and *Duvaz-ı İmam* belonging to Sefil Ali being among the musical practices zakirs perform in Cem rituals in Çorum region was performed by zakirs within a great formal melodic framework and this work was first transcribed to the note text in a natural vocal environment.

Keywords: Çorum,Region,Cem, Ritual,Music,Practical.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii

GİRİŞ

GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Problemi.....	3
2. Araştırmanın Amacı	3
3. Araştırmanın Önemi.....	3
4. Araştırmanın Yöntemi.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Terminolojik Açıdan Alevi ve Alevilik Kavramları	5
1.2. Alevi-Bektaşî Ait Sözlü Kültür Unsurları.....	6
1.3. Cem Ritüelleri	7
1.3.1. Kırklar Cemi	8
1.3.2. Yol Bir Sürek Bin Bir	8
1.3.3. Cemde Hizmetler	9
1.3.4. Abdal Musa Cemi/Kurbanı	10
1.3.5. İkrar Verme Cemi	10
1.3.6. Muhabbet Cemi.....	10
1.3.7. Muharrem Erkanı/Kurbanı	10
1.3.8. 48 Perşembe Cemi	10
1.3.9. Dar'dan İndirme Cemi	10
1.3.10. Görgü Cemi	11
1.3.11. Musahip Tutma Cemi	11
1.4. Cemde Müzik Pratikleri	11
1.4.1. Deyiş-Nefes	13
1.4.2. Semah	13
1.4.3. Duvaz-ı İmam	13
1.4.4. Mersiye	14
1.4.5. Miraçlama	14

1.4.6. Tevhid	14
1.4.7. Dualar (Gülbeng)	15
1.5. Cem İcracıları	15
1.5.1. Dede	15
1.5.2. Zakir	15

İKİNCİ BÖLÜM

ÇORUM YÖRESİ ALEVİ-BEKTAŞI CEM RİTÜELLERİ ve MÜZİK PRATİKLERİ: ABDAL MUSA CEM'İ ÖRNEĞİ

2.1. Çorum Yöresi	17
2.1.1. Coğrafi Yapı	17
2.1.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Çorum	18
2.1.3. Çorum Merkezinde Sosyo-Kültürel Yapı	19
2.1.3.1. Çorum Yöresindeki Aleviler	19
2.2. Alan Betimlemeleri	20
SONUÇ	45
KAYNAKÇA	46
İNTERNET KAYNAKÇASI	47
EKLER	48
EK. 1. GÖRÜŞME KİŞİLERİ	48
EK. 2. NOTALAR	49
EK. 3. FOTOĞRAFLAR	65
ÖZGEÇMİŞ	69

Giriş

Geleneksel toplumlarda sözlü gelenekler, bir toplumun kültürel kimliğinin oluşmasında rol oynayan başlıca unsurlar olarak sosyal bilimlerin pek çok alanına günümüzde kaynaklık etmektedirler. Araştırma konusunun bağlamını oluşturan kültürel kimliği Ayhan Erol, ölçeği ve niteliği ne olursa olsun toplulukları birbirinden ayıran öğelerin bileşimi olarak kabul eder (2002: 219). Bu bakış açısına göre kültürel kimlik, kültürel farklılık taşıyan bireylerin oluşturduğu kolektif bir aidiyet bilincidir.

Müzik ise, kimliğimizi oluşturan kültürün, simgeler ve davranış biçimleriyle dışavurumudur. Örneğin, Alevilerde müzik, Alevilik ve Alevi kültürel kimliğinin aidiyetini onaylama, pekiştirme ve sürdürülmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Kaplan, 2013: 46). Alevi-Bektaşî topluluklarının kültürel kimliklerini ifade etmelerini sağlayan belli başlı ibadet ritüellerinden olan “Cem”ler ve bu törensel uygulamaların vazgeçilmezi “müzik pratikleri” tarih boyunca Anadolu kültürünün önemli yapı taşları olarak işlevlerini sürdürmektedirler. Kelime olarak Farsçada ayin, adet, tören anlamına gelen *Cem* kavramı, bir araya gelme, toplanma anlamında ise Arapça bir kelimedir. (Cengil, 2003: 128). Alevi- Bektaşî İnancı’nda ise *Cem*; en önemli ibadetin adıdır. Ayrıca, gelenek içerisinde “Cem ayini, Cem töreni, ayin-i Cem” gibi çeşitli şekillerde adlandırılmıştır. Toplumun ortak katkılarıyla, gönül birliği içinde lokmaların paylaşıldığı *Cem’lere*, *Abdal Musa Cem’i* denir. Bu sebeple, birlik *Cem’leri* *Abdal Musa Cem’i* kapsamında değerlendirilir. Alevi müzik kültürünün temel yapısı, genel anlamda saz ve söz (çalgı/melodi-şiir) birlikteliğiyle şekillenir. Şiirsel bağlamda edebi forma sahip “deyiş, nefes, duvazdeh imam” gibi pek çok kavram Alevi inancı söz konusu olduğunda müzikten ayrı düşünülemez (Onatça, 2007, s. 47). Bu bakış açısı doğrultusunda bildirinin konusu; *Çorum Yöresi Abdal Musa Birlik Cem Ritüelleri ve Müzik Pratikleri*’nin alanda görsel işitsel derlenip kayıt edilmesi, elde edilen verilerin betimlenmesi, bir sonuca ulaştırılması ve sonuçların ilişki arayıcı bir yaklaşımla ortaya konmasını içermektedir.

2017-2018 yılları arasında Çorum yöresi merkezde, yaşanan ve yaşatılan *Abdal Musa Birlik Cem’ine* ait geleneksel uygulamaların ve uygulamalar içinde yer alan müzik pratiklerinin katılımlı gözlem ve nitel bir araştırma ile ortaya konulması

yoluyla sonuçlarının yöreye ve konuyla ilgili araştırmacılara kaynaklık etmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada, alan araştırması yöntemi ve bu yönteme ait katılımlı gözlem ve görüşme teknikleri kullanılmış, görsel ve işitsel kayıtlar yapılarak elde edilen tespitler, betimleme yöntemi ile sonuçlandırılmıştır.

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de cemler, Kırklar Ceminin bir tekrarı olarak sürdürülür. Bu *Cem*’lerde *On İki hizmet*’in içerisinde sembolize edilen kişiler sırasıyla aşağıda belirtilmiştir:

Dede, Rehber, Gözcü, Çerağcı-Delilci, Zakir-Âşıklar, Ferraş, Sakka-İbrikar, Sofracı-Kurbancı-Lokmacı, Pervane-Semahçı, Peyik-Haberci, İznikçi.

Abdal Musa Cem’leri senede bir defa yapılır. Bu ritüel ile; toplumda birlik, beraberlik ve dayanışmayı sağlamak hedeflenir.

Cem ritüellerine eşlik eden müzik pratikleri kapsamında “Zakir”, bağlama çalıp kendi deyiş/ nefeslerinin yanında, diğer tanınmış ozanların eserlerini de seslendirir ve semahlar dönülür. *Cem* sırasında, Deyiş, Duvaz-ı İmam, Miraçlama, Semah, Tevhid formaları icra edilir. Çorum yöresinde *Cem* ritüelleri içerisinde, Alevi inancında ulu ozanlar olarak kabul edilen (Seyyid Nesimi, Şah Hatayi, Fuzuli, Yemini, Virani, Pir Sultan Abdal, Kul Himmet) ozanların deyişleri icra edilir. Bunun yanı sıra, Çorum yöresinde yaşamış olan Sefil Ali, Teslim Abdal, Dedemoğlu, Deliboran gibi ozanların da deyişlerinin icra edildiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Çorum yöresindeki *Cem* ritüellerinde zakirlerin icra ettikleri müzikal unsurlar arasında yer alan Dedemoğlu’na ait bir “Tevhid”i, Çorum yöresinde yaşayan zakirlerin hemen hepsinin aynı müzikal çerçevede icra ettikleri gözlemlenmiş ve bu eser, doğal seslendiriliş ortamında kaydedilerek ilk kez nota metnine aktarılmıştır.

1. Araştırmanın Problemi

Çorum yöresine ait geleneğin yaşandığı ve yaşatıldığı *Cem* ritüelleri ve müzik pratikleri hakkında günümüze kadar sistematik bir çalışmanın yapıp elde edilen bulguların yayın haline getirilmemesi nedeniyle bu önemli kültürel değer giderek bozulmaya ve kaybolmaya yüz tutmasıdır.

2. Araştırmanın Amacı

Çorum yöresi merkezde yaşayan Alevi- Bektaşî topluluklarını önemli bir geleneksel uygulaması olan *Cem* Ritüelleri ve Müzik Pratiklerinin sistematik bir şekilde derlenip, kayıt altına alınmasıyla elde edilen alan betimlemelerinin bir kaynak oluşturması yoluyla, yerelden-ulusala ulusaldan-evrensel kültüre aktarmak suretiyle dünya kültürüne katkı sağlamaktır.

3.Araştırmanın Önemi

Araştırmanın doğru, anlaşılır ve güvenilir bir eksende gerçekleşebilmesi için elde edilecek verilerin amacını yansıtmayı hedeflenir. Araştırma, bu hedef doğrultusunda yapılan ilk sistematik çalışma olması bakımından önemli görülmektedir.

4.Araştırmanın Yöntemi

Alan Araştırması yönteminde kullanılan başlıca teknikler ise ;

- A) Görüşme Tekniği
- B) Gözlem Tekniği
- C) Anket Tekniği

A) Görüşme Tekniği:

Görüşme tekniğini üç başlık altında toplayabiliriz.

a) *Nitel(Yapılandırılmış) Görüşme*

Bu görüşmede, görüşme formu kullanılır. Görüşülecek kişi ya da kişilere sorulacak sorular, görüşme formuna yazılır. Cevap seçenekleri ya önceden hazırlanıp görüşme sonunda verilen cevaplara göre işaretlenebilir ya da görüşme sırasında verilen cevaplara göre notlar alınıp sayısal olarak değerlendirilir. Görüşme yapılacak kişiler sistematik bir araştırmayı ortaya koyacak sayıda belirlenir. Araştırmacı

soruları tarafsız bir şekilde sorar ve yorumlar. Özellikle kamuoyu eğilimleri hakkında yapılan araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır.

b) Nitel (Yapılandırılmamış) Görüşme:

Bu görüşmede amaç, konunun kapsamlı bir şekilde ortaya konmasıdır. Genellikle, araştırma konusu hakkında derinlemesine bilgi ve tecrübeye sahip uzman kişilere, yazılı bir forma bağlı kalmadan yöneltilen soruları içeren görüşme şeklidir. Konu ayrıntılı olarak sorgulanır ve genellemelerle elde edilen sonuçlar, araştırmacı tarafından yorumlanır.

c) Yarı Yapılandırılmış Görüşme:

Görüşmenin önceden hazırlanmış olması yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sistematik ve karşılaştırılabilirliği açısından bilgi sunmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 283).

Araştırmamızda, nitel görüşme tekniği uygulanmıştır.

B)Gözlem Tekniği:

Gözlem tekniğini iki başlık altında toplayabiliriz. Bunlardan birisi, günlük yaşamımızda belli bir bilimsel amaç taşımayan günlük yaşamımızda sıkça yaptığımız “anektodik gözlem”dir. Diğeri ise, bilimsel bir amaç güderek yapılan sistematik gözlemdir.

Araştırmamızda, sistematik gözlem kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1 Terminolojik Açıdan Alevi ve Alevilik Kavramları

Araştırmanın temel kavramlarından olan Alevilikle ilgili yapılan literatür taramaları sonucunda Alevi kelimesinin köken olarak nereden geldiği ile ilgili şu tespitlere ulaşılmıştır:

Alevi kelimesi sözlükte Hz. Ali'nin soyundan, Hz. Ali'ye ait anlamlarına gelmektedir. Kelimenin “Aleviyye” ya da “Aleviyyün” şeklinde kullanıldığı görülmektedir (Üçer, 2005).

İlk olarak nasıl, ne zaman, toplumsal anlamda kimleri nitelemek için kullanıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Kelimenin sözlü kaynaklardan çeşitli anlamlarda kullanılmış olduğu yönünde bazı ileri sürülen görüşler bulunmaktadır. Zelyut, bu konuda şu tespitlerine yer veriyor:

“Osmanlının resmi kaynaklarında Alevi nitelemesi kullanılıyordu. Bu sözcük zaman içinde hem Ali soyundan gelenleri hem de onlara bağlı toplumları nitelemekteydi. Bu durum dinsel olarak bir saygı göstergesi olgusunu içerdiğinden Osmanlı Sünni yönetimi Alevi toplumunun ideolojik dayanağını kırmak için Alevi nitelemesini kullanmamıştır. Alevi önderleri bu sıfatı 16. Yüzyıl'da açık kullanıyorlardı. Örneğin Sivas'ta 1550'ler dolayında asılan Pir Sultan Abdal, bir şiirinde şöyle diyor: “Gidi Yezit bize Kızılbaş demiş/Hüseyiniyem Aleviyem ne dersin” (2009: 23).

Zelyut'un bu tespitleri üzerinden hareketle, Alevi toplumunun inançsal ve sosyal kimliklerini ifade etmek için “Kızılbaş” tabirini de kullandıkları çeşitli görüşler arasındadır. Bu tabirin ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili çeşitli görüşler ve rivayetler bulunmaktadır.

“Kızılbaş” olarak nitelendirilen Alevi toplumu Osmanlının çeşitli dönemlerindeki resmi belgeleri içerisinde görülmektedir. Kızılbaş tabirinin yanı sıra “Mülhid, Zındık ve Rafizi” gibi tanımlamalarının da bu resmi belgeler içinde yer aldığı bilinmektedir. Alevi inancına sahip halkın zaman içerisinde aşağılayıcı, küçümseyici hale getirilen “Kızılbaş” veya “Kızılbaşlık” tabirlerini, bir tehdit unsuru olarak atfedilen bu ifadelerin yerine kendilerini Alevi üst kimliği altında ifade etmiş ve kendilerini bu şekilde tehdit unsurlarından korumaya çalışmış oldukları yönünde

görüşler de bulunmaktadır. Bu konu ile ilgili Irène Mélikoff'un, Kızılbaş kelimesinin zaman içerisinde nasıl dönüştüğü konusunda şu bilgilere yer verdiği görülmektedir:

XV. ve XVI. yüzyıllarda, ilk Safevîler olan, Şeyh Cüneyd, Haydar ve Şah İsmail taraftarı Türkmen boylarıdır. Bunlar kırmızı bir serpuş giyiyorlar, bunun için de Alevilerin tarihteki adı Kızılbaş'tır. Fakat yüzyıllar içinde küçültücü bir anlama kaymış olan Kızılbaş sözü, Celali İsyanları ile dini-sosyal başkaldırma hareketleri ile tanınan, "dinsiz asi" anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Kızılbaş deyiminin, yerini Alevi'ye bırakmış olması bundandır (2006: 33–34).

Alevi kelimesinin zaman içerisinde ne gibi anlamlarla bağdaştırılıp nasıl değerlendirildiği ne kadar önemli ise günümüzde nasıl bir inançsal ve sosyolojik olarak nasıl nitelendirildiği bilgisi de bir o kadar önemlidir (Güngör, 2011: 23).

Yürükoğluna göre geçmişten bu güne kadar Aleviliğin tanımlaması ile ilgili bir fikir birliğine varılamamış olduğunu belirterek şu bilgilere yer veriyor:

Alevilik kavramı hakkında belli bir fikir birliği olmadığı yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkmaktadır. Çeşitli yazarlar ve kaynaklarda birbirinden farklı tanımlamalar yapıldığı da görülmektedir. Bu tanımlamalar arasında örneğin: Diyanet İşleri Başkanlığı Şiiliğinin içinde Aleviliğin bir kolu olduğu, Atilla Özkırımlı: Alevilik Şiiliktir, Abdülbaki Gölpınarlı, Taha Akyol: Alevilik kavramının Şiilikle hiçbir ilişkisinin olmadığını hakkında bilgiler vermektedirler.

Aleviliğin Batıni sufizmle ortaya çıkmış bir öğreti olduğunu söyleyen Yürükoğlu: İsnâaşeriye mezhebinin Bektaşiler tarafından mistik düşünce ve inanç sistemi olduğunu belirtir (Yürükoğlu, 1998: 173–175).

1.2 Alevi-Bektaşî İnançına Ait Sözlü Kültür Unsurları

Alevi-Bektaşî inancı içinde sözlü kültür unsurlarının tarihi süreç içerisinde müzikal buluşmasıyla kuşaktan kuşağa aktarılması hakkında Alevi-Bektaşî tarihi üzerine araştırma yapan Güngör şu bilgileri aktarır:

Alevi-Bektaşî İnançından gelen ozanlar sözlü kültür unsurlarını nesilden nesile saz-söz birlikteliğiyle aktarmış estetik ve sanat anlayışlarını ve yaşama dair birçok unsurların da farklılaşmasına neden olmuştur. Alevi-Bektaşî edebiyatı beraberinde özellikli bir müzikal kültürle de bütünleşip dönemin dili ve edebiyatı üzerinde de derin izler bırakmıştır (Güngör, 2011:48-49).

1.3 Cem Ritüelleri

Cem ibadetinin yapıldığı mekâna *Cemevi* veya *Cemhane* denir. Aleviliğin temel ibadet şekli *Cem*’dir. Alevi inancında ibadet için cem olma; bir araya gelme kavramından yola çıkılarak, bütünleşme anlamında kullanılır (Dedekargınoğlu, 2011: 387).

Alevi- Bektaşî alanında çalışmalar yapan araştırmacılara göre *Cem Ayini*, *Ayin-i Cem*, *Ayin Cem*, *Ayn’ül Cem* gibi çeşitli şekilde kullanıldıklarını aktarmışlardır.

Alevi-Bektaşî inancında *Cem* törenlerinin şamanizmle olan ilişkisi günümüzde pek çok araştırmacının üzerinde durduğu çok tartışılan konulardan biridir. Bu araştırmacıların genel kanısı, *Cem*’lerin Şamanist ayinlerin devamı olduğu, aynı zamanda Alevi ve Bektaşî inançlarının kökeninin Orta Asya kökenli Şamanizmden geldiği sıklıkla vurgulanır (Özdemir, 2016: 55).

Alevi-Bektaşî *Cem* ibadetlerinin tarihsel kaynak olarak değerlendirebilecek olan yazılı metinlerin başında inancının temel ibadeti olan *Cem*’le ilgili tarihsel kaynakların başında İmam Cafer ve Şeyh Safî’ye atfedilen “Buyruk” metinleri, Alevi ve Bektaşî pirlerinin yaşamlarının efsanevi bir şekilde anlatıldığı “Menakıbnâme”, Bektaşî erkanlarının dayandığı temel kaynak olan “Erkannâme” gelmektedir. Erkannâme ve buyruk metinlerinde açıkça *Cem*’in işleyişi anlatılır. Bu metinlerden erken tarihli menakıbnâmelerde, *Cem* meclisleri ve *Cem* içinde önemli bir yeri olan semahlar veya diğer erkanlarla ilgili genel ifadeler bulunur (Özdemir, 2016: 58).

Yürükoğlu’nun bu husustaki tespitlerine göre ise:

Bektaşilikte, tefrika dünyayı yaratıcıdan ayrı görmeye denilmektedir. Bütün olguları yaratanın bir yansıması olarak görmeye “cem” denir. Buradan hareketle Alevilikteki cem, ya da “ayn-ül cem” ya da “ayn-ı cem”; her olgunun bir olduğu anlamına gelir. Cemde günlük hayatın kurallarının nasıl olması gerektiğini anlatır. Cem, sevigiyi, dostluğu, barışı anlatarak bu durumların insanların yaşantılarına yol göstermek niteliğinde anlatır (Yürükoğlu, 1998: 232).

Cem evlerinin geçmişten günümüze kadar sadece ibadet yeri olarak değil çeşitli amaçlarla kullanıldığı yaklaşımla ilgili Dedekargınoğlu aşağıdaki tespitleri yapmaktadır:

“*Cem* evlerini zamansal çerçevede düşünecek olursak sadece ibadet yeri olması dışında, yoksullara aşevi, eğitim-öğretim yapılan, halkın ortak ve bireysel sorunlarının giderildiği yerler olması açısından toplumsal bir örgütlenme yerleridir” (Dedekargınoğlu, 2011:387).

Dedekargınoğlunun ifade ettiği gibi, alan araştırmaları sonucunda elde edilen bilgiler doğrultusunda Çorum’da bulunan Hacı Bektaş-i Veli Vakfı- *Cem Evi* sadece ibadet edilen değil aynı zamanda bugün bünyesinde bulunan aş evleriyle fakirlere yemek dağıtan, dar gelirli ailelerin çocuklarının eğitimi için çeşitli burslar veren, bünyesinde çeşitli kurslar veren, cenaze merasimlerini yerine getiren, toplu kutlamalar, anma etkinlikleri düzenleyen sosyal dayanışma sergilenen bir mekandır. Belli başlı *cem* ritüelleri aşağıda belirtilmiştir:

1.3.1 Kırklar Cem’i

Hız. Muhammed’in Miraç hadisesinden sonra, “Kırklar Meclisi” olarak adlandırılan topluluğun içinde bulunan şahıslar ve orada olan muhabbetlerine dayandığına inanılır. *Cem* törenlerinin tarihsel ve dinsel dayanakları olarak *Cem* ayininin ilk olarak burada yapıldığı ileri sürülmektedir. *Kırklar Cem’i* bu hadisenin hatırlanması ve maneviyatta yeniden yaşatılmasını sembolize etmektedir (Rençber, 2012: 76).

1.3.2 Yol Bir Sürek Binbir

Cem uygulamalarının temel felsefelerindendir. Dertli Divani *Cem*’lerdeki uygulama farklılıklarının “Yol bir, sürek bin bir” düşüncesine uygun olduğunu, hizmetlerin sırasında, icrasında, müziklerde, semahlarda, okunan deyiş ve duvaz-ı imamlarda farklı oranlarda yörelere göre farklılıklar olacağını, ancak öz itibarıyla bunların hepsinin aynı ve doğru olduğunu vurgular. Yol bir sürek bin bir deyimini Dedekargınoğlu şu şekilde açıklar:

Alevi inancının temel dayanakları olan Ehlibeyt sevgisi, Kerbela olayı, On İki İmam, İkrar verme, İkrar alma, Muharrem orucu, Müsahiplik, Cem olma, Cem içerisinde uygulanan Semahlar, Duvaz-ı İmamlar, Mersiyeler, Deyişler ve Hak-Muhammed-Ali inancı Alevilerin kabul ettikleri ve yolun bir olduğunu gösteren kavramlardır. Cem ibadetlerinde uygulamaların sıra değişiklikleri ve ufak tefek farklılıklar sürek

kavramıyla açıklanır. Sürekte bu gibi değişiklikler olsada Alevilikte yol bir süre bin bir'dir(Dedekargınoğlu, 2011: 390).

1.3.3 Cem'de Hizmetler

Alevi-Bektaşî Cem'lerinde gerçekleşen ritüellerle ilgili kapsamlı araştırma yapan Özdemir, Cem ibadetlerinin toplumsal işlevinin önemini şu şekilde ifade etmektedir:

Birbirine gönülden bağlı ve Alevi inancına ikrar (söz) vermiş en az üç kişinin bir araya geldiği herhangi bir ortamda gerçekleşebilen cem ritüeli, günümüzde mekânsal olarak cemevlerinde gerçekleştirilir. Cem, katılımcıların genelde art arda halka şeklinde oturduğu, önlerinde geniş bir alanın (meydan) boş bırakıldığı ve karşılına dede, zakir, rehber gibi görevlilerin oturduğu (post makamı), tüm katılımcıların birbirlerine yüz yüze baktıkları bir ortamdır. Bundan dolayı cem ritüeline “cemal cemale ibadet” denir. Yüz yüze yapılan cemlerin başlıca özelliği, katılımcıların tamamının cemin başlangıcında birbirlerinden rızalık alması, yani katılımcılar arasında herhangi bir sorunun bulunmamasıdır. Eğer bir sorun bulunuyorsa bu sorun giderilene kadar cem başlatılmaz (2016: 77-78).

Yukarıdaki açıklamalardan Cem'de toplumsal dayanışmanın ne kadar önemli olduğu birkez daha ortaya çıkmaktadır.

Cem'de tekrarlanan hizmetler “Yol Bir Sürek Bin Bir” anlayışına göre sıralamada ve uygulamada yörelere göre farklılıklar gösterebilmektedir. *Kırklar Cem'*inde On İki hizmet olarak uygulandığı düşünülen görevler ve günümüz Cem evlerinde uygulanan On İki hizmeti şöyle sıralayabiliriz:

Dede: Sercem de denilir, Cem'i yönetir.

Rehber: Cem'e katılanlara, görgüsü yapılanlara ve dedeye yardımcı olur.

Zakir: Cem'de yer alan tüm eserleri çalıp söyler.

Gözcü: Cem'de düzeni ve sessizliği sağlar.

Peyk-Haberci: Cem öncesi, köyde ya da yörede bulunanlara haber vermekle görevlidir.

İznikçi: Cem Evi'nin temizliğine ve düzenine bakar.

Farraş: Car (süpürge) çalar, gerekirse rehbera yardım eder.

Delilci/Çerağcı: Çerağın (mumun,ışığın) yakılması, meydanın aydınlatılması ile görevlidir.

Sakka- İbriktar-tezdekar: Sakka suyu dağıtır.

Sofracı-Kurbancı-Lokmacı: Kurban ve yemek işlerine bakar.

Pervane-Semahçı: Semah döner.

Bekçi: Cem Evi'nin ve Cem'e katılanların evlerinin güvenliğini sağlar.

“Cem” ibadetleri, Yılın farklı zamanlarında ve farklı amaçlarla yapılır ve yapılış amaçları açısından uygulamada bazı farklılıklar da barındırır. Buna göre belli başlı Cem'ler ve içerikleri aşağıda belirtilmiştir:

1.3.4 Abdal Musa Cem'i/Kurbanı: Yılda bir kez yapılan *Abdal Musa Cem'lerinin* en önemli özelliklerinden biri de o toplumdaki bütün bireylerin (Düşkünler dahil) bu Cem'lere katılabilesidir. Genellikle kış aylarında yapılır. Alevi-Bektaşî İnancı'nın ulularından biri olarak kabul edilen *Abdal Musa* adına düzenlenen bu Cem'lerde *Abdal Musa* için kurban kesilir. Toplumun ortak katkıları ve katılımıyla, gönül birliği içinde müşküllüklerin çözüldüğü, lokmaların paylaşıldığı Cem'ler *Abdal Musa Cem'leri* kapsamında değerlendirilir. Bazı yörelerde On İki hizmetlerin yapılmadığı, bunun yerine “Duaz-ı imam”ların, “Değiş”lerin ve “Semah”ların icra edildiği görülmektedir.

1.3.5 İkrar Verme Cem'i: Alevi-Bektaşî İnancı yoluna girecek kişi veya kişilerin toplum huzurunda edebe, erkana ve yol kurallarına uyacaklarına söz vermeleri için yapılan cemlere denir.

1.3.6 Muhabbet Cem'i: “Üç Can Bir Cem” anlayışı ile yola bağlı olan bireylerin katıldığı, genelde Alevi-Bektaşî düşüncesini yinelemek ve yola talip olmak isteyenleri bilgilendirmek üzere düzenlenir.

1.3.7 Muharrem Erkânı/Kurbanı: Aleviler-Bektaşiler Hz. Hüseyin'in Kerbela'da öldürülmesi anısına yas niteliğinde Muharrem ayının 1'nden 12'sine kadar oruç tutarlar. Ayrıca bu süre zarfında sakallar tıraş edilmez, eğlence yapılmaz, karı koca ilişkileri kesilir. 12. akşamı ise kurban tığlanıp Cem ayini yapılır (Cengil, 2003).

1.3.8 48 Perşembe Cem'i: Her hafta icra edilen bu Cem pratiği Perşembe'yi Cuma'ya bağlayan gecelerde yapılır ve sene boyunca devam eder.

1.3.9 Dar'dan İndirme Cem'i: Vefat eden Alevi-Bektaşî İnancına sahip bireylerin toplum içinde yaşamlarına şahit olmuş kişiler huzurunda Hakk'a

uğurlanması anlamındadır. Toplum huzurunda Dünyalığa ait alacak-verecek ve diğer müşkülli halletmek ve rızalaşmak için yapılır. Vefat eden kişi “düşkün” ise bu “Cem” icra edilmez.

1.3.10 Görgü Cem’i: Alevi-Bektaşî İnancı’nda ikrar vermiş, müsahip olmuş bireyler bu yola bağlı kaldıklarını verdikleri ikrarlarını toplum huzurunda mahkeme edilerek kanıtlamak üzere yılda bir kez görgüden geçmesi gerekir. Manevi anlamda yunmayı-arınmayı simgeleyen bu inanç pratiğinin bu yola talip olmuş ve müsahip yol kardeşi tutmuş kişilerin yıl boyunca yaptıklarının sorgulanması toplum önünde hesap vermek zorunda olunup “Cem” topluluğunun bireyleri önünde bütün katılımcıların toplum önünde mahkeme edilerek sorgulanıp hesap vermesini içerir. *Görgü Cem*’lerine kesinlikle katılamayacak olanlar, Alevi-Bektaşî İnancı’nda “düşkün” olarak tanımlanan ve bu inancın gereklerince davranmadığı için cezalandırılmış veya dışlanmış insanlardır. içerikleri bakımından en kapsamlı olan ibadetlerdir. Yılda bir kere ve genellikle kış aylarında yapılır.

1.3.11 Musahip Tutma Cem’i: Alevi-Bektaşî inancının yoluna bağlı kalan evli çiftlerin, birbirlerinden sorumlu tutulabileceklerine inandıkları bir aileyi müsahip seçip, belli bir süre birbirlerini sınavıp tanıdıktan sonra ve bu yolda müsahip olmaya beraber karar verdiklerinde ister yıllık *İkrar* ve *Görgü Cem*’leri sırasında, isterlerse özel olarak yapılacak bir *Cem*’de Musahip Tutma-Yol Kardeşliği ikrarını verebilirler. Kan bağı içermeyen bu yol kardeşliği ikrarı, ölene kadar kardeş kalacaklarının, birbirlerinden sorumlu olacağının ifadesidir. Bu aileler birbirinin hatalarından sorumlu tutulacağı Musahip kardeşliği bir çeşit toplumsal örgütlenme modelidir. Musahip olan aileler arasında evlilik ve benzeri münasebetler kesinlikle yasak ve günah olarak görülür. Kan bağı içermeyen bu akrabalık, ailelerin çocukları ve onların torunları açısından da geçerliliğini korur.

1.4 Cem’de Müzik Pratikleri

Genel olarak *Cem*’lerde uygulanan müzik olgusunun sözden ayrı düşünülemeyeceği konusunda kapsamlı araştırmalar yapan Dönmez, bu durumu şu şekilde aktarmaktadır:

“Alevi müziği Anadolu’da özellikle felsefi ve inançsal öğretilerin müzik aracılığıyla yaşatılmasına verilebilecek en büyük örneklerden biridir. Alevi müziğinde ezgisel, ritmik, metrik ve

diğer müziksel öğeler, adeta sözü taşımakla, icra etmekle ve ritüelin önemli bir bölümü olan sözü devam ettirmekle yükümlüdür”(2014: 192, 193).

Cem’de eserler, genellikle bağlama eşliğinde seslendirilir. Tasvvufi Halk Müziğine ait sözlü ürünler *Cem*’i yöneten Dede’nin konuşma ve dualarıyla, bağlama eşliğinde katılımcıların coşkulu haykırışlarıyla birlikte seslendirilir.

Alevi-Bektaşî müziklerinin ana enstrümanı olan bağlamanın kullanım şekilleri Özdemir’in tespitlerine göre şu şekildedir:

Alevilerin bulunduğu coğrafyalarda yapılan bağlama türevi çalgıların en yaygın olanı, üç sıra telli dede sazı, balta saz, balta bağlama olarak adlandırılan çalgılarla iki sıra telli ruzba, ırızva, iki telli cura olarak bağlama ailesi olarak adlandırılan çalgılardır. Bu çalgılar, yöresel olarak pençe, şelpe gibi farklı icra teknikleriyle kullanılır. Bağlama ailesi çalgıları günümüzde kısa ve uzun saplı bağlamalar olarak yaygın bir kullanıma sahiptir. Kısa saplı bağlama , Aleviler arasında cem törenlerinde tercih edilen bir sazdır (Özdemir, 2016: 95).

Yaltırık (2002), tasavvufun Türk inanç sistemini, düşüncesini, sanatını ve edebiyatını etkilediği gibi Türk Müziği’ne de yepyeni bir yorum getirdiğini, bu yorumun sonucunda Türk Müziği’nde kutsal konuları, dini-tasavvufi unsurları konu eden, “Tasavvufi Halk Müziği” ve “Tasavvufi Sanat Müziği” adlarını verdiğimiz iki yeni müzik anlayışının ortaya çıktığını ifade etmektedir. Akdoğu (1996:16) tasavvufi halk müziğini ferdi yaratmalar olan tasavvufi halk şiirlerinin, onyedili perde dizgesi kullanılarak, Türk Halk Müziği karakterinde ve genellikle bağlama eşliğinde, usullü ya da usulsüz olarak yörelerin tavır ve üslubuna uygun icra edilen anonim bir müzik türüdür şeklinde tanımlamaktadır (s. 256-268).

Cem’lerde icra edilen saz-söz birlikteliğiyle müzikal bir çerçevede oluşturulan eserlerin son dörtlüklerinde ulu ozanların isimlerinin geçtiği anda tüm bireylerin “Allah Allah” nidalarıyla işaret parmaklarını baş parmaklarıyla birleştirip öptükten sonra ellerini göğüslerine koyarlar. Bu durum isminin yada mahlasının geçtiği ozanlara yapılan niyazın göstergesidir. Bu açıdan Alevi müziğinin icra edildiği ortamlarda her zaman sözlerin sahibi olan ozanlar anılır ve kutsal olarak en yüksek mertebeye görülür (Özdemir, 2016, s. 104).

Bu formların yanı sıra, değişik yörelerde şathiye (tasavvuf anlamda taşlamalar içeren şiirler), devriye (doğum öncesi mekansızlıktan-lamekan ölüm

sonrasına uzanan bir ömrü ve tekrar hayata dönüşü anlatan şiirler), nevrüziye (yeni yıl ve Hz. Ali'nin doğumuyla ilgili şiirler), methiye (Hz. Ali başta olmak üzere inançla ilgili kutsal kişilere övgü şiirleri) gibi tematik içeriklere sahip şiir formlarına rastlanır. Ancak bunlar genel olarak deyiş-nefes türü içinde değerlendirilir (Onatça, 2007: 55; Yaltırık, 2003: 51-58).

Cem'lerde sıklıkla yer alan Tasavvufi Halk Müziği ürünleri aşağıda belirtilmiştir:

1.4.1 Deyiş-Nefes

Deyişleme, deyişat, deyişmek, deyiş düzmek şeklinde günlük dilde kullanılan deyiş sözcüğü, ister Alevi olsun, ister olmasın Anadolu'daki pek çok topluluk için genel bir şiir biçimidir. Alevi-Bektaşî toplumu için deyiş, dini içerikli olduğu kadar din dışı içeriğede sahip genel söz ve müzik formunu ifade eder. Ancak din dışı içeriğe sahip deyişler *Cem*'de icra edilmez (Özdemir, 2016: 105).

Yörelere göre bazı isim değişikliği durumları Deyiş teriminin karşılığı olarak Ayet, Dime, Deme, Deylem, Beyit gibi kelimeleri kullanıldıkları görülmektedir. Bunların arasında ilgi çekici bir adlandırma olarak Ayet kelimesi karşımıza çıkmaktadır. Yörelere göre farklılık gösterilen isimlendirmelere örnek olarak Malatya'da Deme, Erzincan'da Beyit, Sivas'ta Ayet kelimeleri deyiş terimi yerine kullanmaları bu durumu kanıtlar özelliğindedir (Duygulu, 1997: 8).

1.4.2 Semah

Semah, Tasavvufi Halk Müziği içinde deyiş ve nefeslerin kadın ve erkeklerin dans ritüeli ile birlikte sunulmasını ifade eder. Semahlarda müzikal yapı; Ağırılama, yürütme ve yeldirme aşamalarından oluşur. Bu aşamalarda kendi içinde sıra ve sayı olarak değişiklikler olabilmektedir.

1.4.3 Duvazı İmam

Araştırmacılar tarafından Farsça On İki anlamına gelen Duvazdehin Anadolu'da Duvaz, Duvaz-ı İmam olarak kullanıldığı görülmektedir. On iki imamların isimlerinin geçtiği ve On İki İmamı öven şiir ve dualardır.

On İki İmamların isimlerinin bazı Miraçlama ve Tevhidlerde geçtiğide görülür. Ayrıca Aleviler için Dedelerin soylarının On İki İmamlara bağlı olması ve

On İki İmam'ın bulunduğu makamı sembolize ettikleri için ayrı bir öneme sahiptir. Dedeler *Cem*'lerin On İki İmamların yolundan gidilerek sürdürüldüğünü her seferinde Duvaz-ı İmamları zikrederek yinelerler (Özdemir, 2016: 111).

1.4.4. Mersiye

Mersiyeler genel olarak ölen kişilerin ardından söylenen ağıt niteliğindeki şiir biçimidir. Alevi ve Bektaşiler için Hz. Hüseyin'in Kerbelada katledilmesi olayını anlatan epik karakterli mizik ve şiir türüdür. Alevi *Cem*'lerinde mersiyeler duygusal bir ifadeyle düşük tempo ve serbest formda *Cem*'in sonunda sakka suyu dağıtımıyla icra edilir. Zakirlerin okuduğu mersiyelerin yanı sıra *Cem*'in diğer katılımcıları Hz. Hüseyin'e rahmet, Yezit'e lanet eden çeşitli nidalar söylerler. Bazı yörelerde, mersiyelerin resitatif okunduğu da gözlenir (Özdemir, 2016: 112).

1.4.5. Miraçlama

Alevi *Cem*'lerinde genellikle tekrarlanan ancak yörelere ve ocaklara göre değişiklikler gösteren, Hz. Muhammed'in Miraç'a çıkıp, Hz. Ali'nin bulunduğu Kırklar Meclisi'ne gelişini ve orada yaşananları anlatan destansı uzun bir şiiri ve ona eşlik eden müzik formunu ifade eder. Miraçname adı da verilir.

Cem'deki tüm hizmetlerin doruk noktasını *Kırklar Cemi*'nde yapılanlar her seferinde yeniden canlandırıldığından, miraçlama oluşturur. Bu açıdan miraçlama, hem zahir hemde batın yönüyle, sözlü ve müzikal olarak *Cem* olmanın tüm değerlerini taşır (Özdemir, 2016: 113).

1.4.6. Tevhid

Tevhid, Alevi inancının "Varlığın Birliği" ilkesini sembollerle, semah, deyişlerle müzikal buluşmasıyla ortaya konan *Cem*'in ana unsurlarındandır. Tevhid, yaratan ve yaratılan olarak ayrı ayrı görülmesini reddeder. Yaratan ve yaratılan tektir. Tıpkı Hz. Muhammed ve Hz. Ali için söylenen elmanın iki parçaları olarak "Ete, kemiğe büründü yeryüzünde göründü. Yaratılan yaratandan gelmiştir ve ona dönecektir." ifadesinde olduğu gibi. Kısacası, Aynı bütünün parçalarıdır (Dedekargınoğlu, 2011: 388).

1.4.7. Dualar (Gülbenk)

Alevilikte dua, Günbenk olarak isimlendirilir. Gülbengin dili Türkçe ve anlaşılabilir bir yapıdadır. Söyleyenin durumuna, yani bilgisine, görgüsüne göre değişebilir. Cümleler kısa, birbiriyle uyumlu ve kafiyelidir. Metinler belli bir şablona bağlı olarak kalıplaşmış değildir. Gülbenk içinde Üçler, Beşler, Yediler, 12 İmam, 14 Masumu Pâk, 17 Kemerbest ve Kırkların isimleri geçebilir. Toplumsal, kişisel ve evrensel istekler belirtilerek sıralanır. İrticalen o anki duruma göre değişen gülbengler de olabilir (Dedekargınoğlu, 2011: 389).

Alevi *Cem*’lerinde, hizmetler boyunca hizmetlilerin, her hizmetin bitimindeyse dedelerin verdiği ve katılımcıların hep birlikte “Allah Allah, Hü” gibi nidalarla eşlik ettiği dualara gülbank adı verilir (Özdemir, 2016: 114).

1.5. Cem İcracıları

1.5.1. Dede

Ehl-i Beyt soyundan gelen ailelerin oluşturduğu çevresel inanç merkezi ve ekolüne ocak, bu ocaklara mensup olan kimselere de “Ocakzade” denir. İşte bu ocakzade olan, Alevi inanç sistemi içerisindeki ritüelleri ve *Cem* erkânının uygulanmasını sağlayan kişilere de “dede”, “baba” ya da “pir” denir (Dedekargınoğlu, 2011:392).

Dedeler yolu bilen uygulayıcı durumundadırlar. *Cem*’in başlamasından bitişine kadar *Cem* içerisinde icra edilen bütün ritüellerin aksamadan yürütülmesini sağlarlar. Bazı yörelerde dedelerin bağlama çaldıkları da görülürken bazı yörelerde ise bağlama çalmaz yada bağlama çalmayı bilmezler. Bunun yerine zakir adı verilen *Cem* aşıkları müzikal icracı durumundadırlar. Dedeler her hizmet sonunda söylenen ve gülbank adı verilen duaları resitatif (konuşur gibi) okurlar (Özdemir, 2016: 97).

1.5.2 Zakir

Sözlük anlamı hatırlamak, zihinde tutmaktır. Alevi *Cem*’lerinde müzik icrasını (çalıp söyleme) gerçekleştiren on iki hizmetliden biridir.

Alevi öğretisine özgünlüğünü veren sözlü kaynaklar, özellikle dedelerin belleğindeki inançsal pratikler ve âşıkların seslendirdiği nefeslerdir. Dede, cem içinde Alevilikteki On İki hizmetten en önemlisi olan “pir”lik (Alevi ruhani önderliği), zakir ise yine *Cem* içinde On İki hizmetten biri olan “zakirlik” (*Cem*

müziyenliği) görevini üstlenir. *Cem* içinde “dede”, ‘muhabbet’ denen bilgi ve kültür aktarımını gerçekleştirerek, “gülbank” (Türkçe dua) okuyarak ve Aleviliğe ait kalıpsal törenleri uygulayarak; “zakir” ise müziksel performans göstererek (dövaz, semah, deyiş gibi Alevi müzikleri) Alevi sözlü kültürünü bellekte tutar (Dönmez, 2010: 35).

Genelde *Cem* süresince bağlama çalıp söyleme görevini sürdüren zakirlerin bazıları bulundukları yörelerin yerel aşıklarıdır. Bazı yörelerde sazende, sazdar, sazandar, sazıcı, guyende, aşık baba, kamber gibi çeşitli adlar alır (Özdemir, 2016: 98).

Alevi-Bektaşî inancında sözlü kültür kaynakları olarak Zakirlik geleneği çok önemli bir yere sahiptir. Alevi sözlü kültürünü devindiren Zakirler, Dedelik kurumu gibi soydan gelmez bu tamamıyla bireysel yeteneklere bağlıdır. Zakir sözlü kültür unsurlarını yaratan değil var olanı *Cem* ibadetlerinde icra ederler. Sözlü kültür yaratıcıları aşıklar *Cem* içi ve *Cem* dışı Alevi müziklerini ve sözlerini kuşaktan kuşağa aktarımında önemlidir. Aşıkların mahlaslarının eserlerin son dizelerinde görülmeside Alevi kültürünün bu güne kadar sözlü olarak gelemekte olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Ancak bir kişi hem zakir, hem de âşık olabilir ve âşıkların önemli bir kısmı, Âşık Mahzuni Şerif gibi *Cem* içinde zakirlik yaparak yetişmiştir. Birden fazla kurumun yürütücüsü olma durumuna Âşık Mahzuni Şerif dışında bir örnek daha vermek gerekirse, o da Erzincanlı Davut Sulari’dir. Sulari hem dede, hem zakir, hem de âşıktı (Dönmez, 2010: 35).

İster aşıklık vasfına sahip olsun, ister sadece dedeler tarafından icra edilsin, zakirlik hizmeti Aleviler tarafından kutsal bir görev kabul edilmiş ve zakirlere “kutsal aşık” gözüyle bakılmıştır. Aşıklar, sözlü geleneğin başlıca aktarıcısı olarak, günlük ve dinsel yaşamın her halini şiirlerinde yaşatan ve taşıyan en önemli üreticilerdir (Dönmez, 2010: 35).

İKİNCİ BÖLÜM

ÇORUM YÖRESİ ALEVİ BEKTAŞİ CEM RİTÜELLERİ VE MÜZİK PRAKTİKLERİ: ABDAL MUSA CEMİ ÖRNEĞİ

2.1. ÇORUM YÖRESİ

Tezin çalışma alanını oluşturan Çorum Merkez'e ait temel unsurların açıklanması, konunun anlaşılabilir olması açısından önem taşımaktadır.

2.1.1 Coğrafi Yapı

Çorum ili; Orta Karadeniz Bölümünün iç kısmında yer almaktadır. Doğuda Amasya, güneyde Yozgat, batıda Çankırı, kuzeyde Sinop, kuzeydoğuda Samsun, güneybatıda Kırıkkale ile çevrilidir. Yüzölçümü 12.820 km²'dir. Çorum; Alp-Himalaya Orojenezi (Dağ oluşumu) olarak bilinen sistem içerisinde yer alan Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde yer almaktadır. Kuzey Anadolu Fay Hattı il merkezinin 20 km. kuzeyinden geçmektedir. İl sınırları içerisinde bulunan dağlar, genel olarak yüksek sayılmayacak niteliktedir. Ortalama yükseltileri 1500 m. dolayındadır. Bunlar Orta Karadeniz Bölümündeki Canik Dağları ile Ilgaz ve Küre Dağlarının başlangıç noktalarını teşkil eden silsileler şeklinde güneye doğru (Bozok Yaylasına) gittikçe alçalırlar. Yükseklikleri 1000-2000 m. arasında değişen tepeleri ile bir taraftan Kızılırmak vadisi kıyılarında, diğer taraftan Yeşilirmak'ın Çekerek Suyu kıyılarında uzayıp giderler. Çorum dağlarının yüksek kısımları İskilip-Osmancık ve Kargı ilçeleri toprakları üzerindedir. Çorum il sınırları içerisinde gecen Kızılırmak, Yeşilirmak ve kolları, geçtikleri alanlarda birçok vadiler oluşturmuşlardır. Bu vadilere örnek olarak Sıklık Boğazı; Hatap Vadisi; Hatap Çayı'nın geçtiği yerde, Harami Vadisi, Dana Boğazı; Seydim Ovası ile Dedesli Ovasını birleştirir. Kırkdilim Vadisi; Çorum- Osmancık-Kargı bağlantısı konumundadır. Çorum Çat Suyunun Cemilbey'e geçtiği yer ise Sacayak Vadisidir.

Çorum, Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır. Karadeniz ikliminden İç Anadolu iklimine geçiş bölgesinde bulunmaktadır. İç Karadeniz geçiş ikliminin etkisinde bulunan Kargı, Osmancık, İskilip, Laçın, Dodurga, Oğuzlar ve Bayat ilçeleri Karadeniz geçiş iklimlerinde bulunurken. İç Anadolu step iklimi

özelliklerini Çorum Merkez İlçe, Sungurlu, Alaca, Boğazkale, Ortaköy, Mecitözü ve Uğurludağ ilçelerinde görmekteyiz.

Çorum İli Karadeniz Bölgesinin İç Anadolu'ya açılan kapısı olan, günümüzden 7 bin yıl öncesinden başlayarak farklı kültürlerle ev sahipliği yapmıştır. Bunların içinde en önemlisi Hititlerin başkenti olan Hattuşa'dır. Hattuşa, UNESCO tarafından 9 değerden biri olarak Dünya Kültür Mirası Listesine alınmıştır.

Bugün Çorum ili, Karadeniz bölgesinin iç kısımlarında ve iç Anadolu'nun kuzeyi ile orta oldukça önemli bir alanı kapsamaktadır. Bu bölge tarih öncesi ve tarih çağlarında önemli uygarlıklara ve kültürleri bünyesinde barındırmıştır. İç Anadolu ile Karadeniz Bölgesinin sınırında bulunan; maden kaynakları bakımından çok zengin olan Bayat, İskilip ve Osmançık hattı bölgenin yeraltı kaynakları bakımından çok zengindir. Yeraltı kaynakları bakımından zengin olan bu bölge tarih öncesi yerleşimlerin bölgede uzun yıllar yaşamalarının başlıca nedenidir. (<https://corum.ktb.gov.tr>).

2.1.2 Tarihsel Süreç İçerisinde Çorum

Bölgede madenleri işleme girişimine başlanması M.Ö 4. Bine kadar dayanmaktadır. Bölgenin zenginliklerini M.Ö 3. Binde Anadolunun beylikleri işlemeye gertirerek geliştirmişlerdir. Bu dönemlerde Anadolu da en az 17 kent beyliğinin varlığı Boğazköy'de bulunan bir Akatça metinden öğreniyoruz. Bu kent beyliklerinden bazılarının Çorum ili toprakları içerisinde yaşamış oldukları şimdiye değin yapılan arkeolojik kazılar sonucu açığa çıkmış durumdadır. Bunlardan en iyi bilineni yörede yaşayan ilk yerli halklardan olan "Hattilerdir". M.Ö 2. Binin başlarından itibaren Hitit kavminin yöreyi etkisi altına aldığı bilinmektedir. M.Ö 3 binde yörede yaşayan halkın Hattiler olduğu da Hitit kaynaklarından öğrenilmektedir.

Hititler kendilerinden önce bu topraklara yerleşmiş olan Hattilerden dolayı, bu bölgeye Hatti yurdu demektedirler. Yörede ilk olarak siyasal birleşme ve devlet kurulması Hititler tarafından gerçekleştirilmiştir (Çorum İl Yıllığı, 2003: 18-48).

2.1.3 Çorum Merkezinde Sosyo-Kültürel Yapı

2.1.3.1 Çorum Yöresindeki Aleviler

Çorum yöresinde Alevi-Bektaşî inancına sahip halkın merkez ve bütün ilçelerde varlıklarını sürdürdüklerini görmekteyiz. Kent merkezinde Alevi ve Sünnî vatandaşlar bir arada yaşamakta iken 1980 Çorum olaylarının gerçekleşmesi sonucu kentte kutuplaşmalara sebep olurken Alevi ve Sünnî vatandaşların ikamet ettikleri yerler yukarı mahalle: Alevi vatandaşların yaşadığı yerler, aşağı mahalle: Sünnî vatandaşların yaşadığı yerler, (Yukarı ve aşağı mahalle durumu kent merkezindeki gazi caddesinin aşağısı ve yukarısı olarak görülmektedir) olarak elim bir vakayla sonuçlanmıştır. Günümüzde bu durum yaşanan yerlerin nerelerde olması konusu olarak eskisi kadar sert karşılanmamakla birlikte daha esnek bir hal almıştır.

Çorum yöresindeki Alevi-Bektaşî inancına sahip köyleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Mislerovacığı, Mollahasan, Morsümbül, Mustafaçelebi, Çaltıcak, Gökçepınar, Hımiroğlu, Acıpınar, Arpalık, Bektaşoğlu, Eskikaradora, Kızılpınar, Kavacık Ahmetoğlu, Tarhan, Hamdiköy, Çağşak, Kadıderesi, Hacıbey, Güvenli, Eskiören Dereköy, Altınbaş, Seyfe, Evcirtakışla, Evcikuzkışla, Evciyenikışla, Eşençay Arslanköy, Sırıklı, Atçalı, Düdüklük, Sevindikalan, Budakören, Çalyayla, Büyükdivan, Eskiköy Çanakçı, Harmancık, Hızırdede, Tolamehmet, Sarimbey Çobandivan, Karabayır Çukurören, Kertme, Sapaköy, Pancarlık, Turgut, Dutçakallı, Yenice, Erdek, Karakeçili, Eskiekin, Örencik, Eymir, Gökköy, Karagöz, Palabıyık, Serban, Karahisar, Teslim, Kozluca, Üçköy, Yoğunpelit, Şahinkaya, Laloğlu, Kuşsaray, Narlık, Öksüzler, Yenihayat, Ömerbey, Sazak, Seydimçakallı, Şanlıosman,

Alevi-Sünnî vatandaşların bir arada yaşadığı köyler: İğdeli, Dut, Sarmaşa Şekerbey, Kızılkaya, Eskiekin, ve Karaca'dır.

2.2 ALAN BETİMLEMELERİ

2017-2018 yılları arasında Çorum yöresi merkezde, yaşatılan *Abdal Musa Birlik* Cemine ait geleneksel uygulamaların ve uygulamalar içinde yer alan müzik pratiklerinin katılımlı gözlem ve nitel bir araştırma ile ortaya konulması amacıyla yapılan alan çalışmalarında aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Abdal Musa Birlik Cemi yapısal açıdan üç temel bölümden oluşur.

-Muhabbet,

-Mahkeme

-Hak ile hak olma şeklinde devam eder.

“*Abdal Musa Cem*” i senede bir defa yapılır. Çorum yöresinde yapılan “

“*Abdal Musa Cem*”i eskiden hasat zamanında yapılırdı. “*Abdal Musa Cem*” ine toplumun bireyleri bir sene boyunca kazandıkları rızıklarından herkes kendi kararınca, kendi özünden koptuğu kadar bir lokma getirmek veya kurban getirmek suretiyle lokmalarını birleştirmeleriyle aynı kazanda pişirmek ve paylaşmaktadır. O toplumdaki birlik, beraberlik ve dayanışmayı meydana getirmek için yapılır. Küsler, dargınlar orada barıştırılır.

Günümüzde köyden kentte göç ile *Cem*’ler yine köylerde yapılmakta olduğu gibi Çorum Merkez Hacı Bektaş-i Veli Vakfı-*Cem* Evinde de yapılır. Bir köy cemini merkezde yapacaksa köy derneği Vakıfla görüşerek bir gün belirlerler. Sonra köy derneği köy halkına gerek telefonla gerek kişisel görüşme ile haber verir. Bu şekilde herkesin haberi olur ve *Cem*’in yapılacağı gün bütün köylüler burada toplanır.

Cem’in yapılacağı gün “*Peyk*” (Haberci) *Cem*’e davet ettiği bütün köylü iştirak eder. “*Cem*” evine toplanılır. “*Cem*” evi hazır olduğu zaman “*Dede*” *Cem*’e davet edilir.

Dede Cem Evi’ne girerken “*Gözcü*” Dedenin geldiğini içerdeki taliplere haber vermek için *Edep-Erkan*¹ der ve *Cem*’e gelen canlar kendilerine bir çeki düzen verir. Dede içeri girdiği zaman *Gözcü*; bütün talipler marifete der ve herkes “*Dar*”a

Dertli Divani, kişisel görüşme 12 Haziran 2018.

¹ Edep-erkan olma: Cem esnasında hizmetler yürütülürken, canların oturuş biçimini düzeltmesi için yapılan uyarı.

durur. Dede postuna geçer ve postuna niyaz ettikten sonra talipleriyle birlikte “Dar²”a durur. Ve taliplerine akşam gülbengini verir.

Dede: *Vakitler hayrola hayırlar fet ola şerler def ola münkür münafık mad ola meydanlar abat ola Hak Muhammed ali yardımcınız gözcünüz bekçiniz ola on iki imamların katarından didarından ayırmaya 14 Masum-u Paklar Kırklar yar ve yardımcınız ola Pir Hünkar Hacı Bektaş-i Veli desdigiriniz ola durduğunuz dardan yürüdüğünüz yoldan çağırdığınız Pir’den şefaata bulasınız Erlerin Pirlerin Nebilerin Velilerin 12 İmamların keşfi kerameti hayrı ümmeti üzerinizde hazır ve nazır ola* (Dede kendi ocağının³ Pir’ini sonuna ekler) *örneğin; Sarı Saltık şefaatiniz ola der.* Bu taliplere verilen bir Dar gülbengidir.

(Dede, Zakir)

Sonra Gözcü: *Dar çeken didar göre, didar gören hakka ere hak cümlemizin muradını vere der.* Ve talipler yerlerine otururlar. Bu şekilde cem başlamış olur.

Cem Dedenin muhabbetiyle başlar sonra Cem’in içeriği ile ilgili açıklamalarda bulunur. Bu açıklamalardan sonra Dede rıza’lık ister. O topluma karşı bir hatasının bulunup bulunmadığını, birini incitip, kırıp kırmadığını sorar. eğer

² Dar: Cemde görgüden, sorgudan geçecek olan canların sorgulanmak üzere meydanda belli bir pozisyonadaki duruşudur.

³ Ehl-i Beyt soyundan gelen ailelerin oluşturduğu çevresel inanç merkezi ve ekolüne ocak, bu ocaklara mensup olan kimselere de “Ocakzade” denir. İşte bu ocak- zade olan, Alevi inanç sistemi içerisindeki ritüelleri ve cem erkânının uygulanmasını sağlayan kişilere de “dede”, “baba” ya da “pir” denir. (Dedekargınoğlu, 2011: 391)

toplum dededen razı ise Dede Cem'i yürütür. Razı değilse Cem'i yürütemez. Razı olunmadığı durumunda şikayet, kırgınlık var ise Dede özünü dara çekmek zorundadır. Yani kusurlar ortaya konup halk tarafından bir mahkeme edilmesi gerekir.

Bu bağlamda Dede karar mercii, hüküm veren bir yargıç. Durumunda değildir. Dede yolu bilen uygulayıcı durumundadır.

Sonra Zakir (Cem aşığı) 12 hizmet sahiplerini çağırmak için bir Duvaz-ı İmam söyler:

Hâkk'tan bize nida geldi

Pîrim sana haber olsun

Şah'tan bize name geldi

Rehber haber olsun

Hâkk kuluna eyler nazar

Dört kalıptan Âdem dizer

Kalleş gelmiş cemi bozar

Gözcü sana haber olsun

Bu yola giden hacılar

Kırklar güruh-u Naciler

Cem kilidi kapıcılar

Kapıcı'ya haber olsun

Mümin yolun yakın ister

Münkirlerden sakın ister

Delil yanmaz yağın ister

Çerağcı'ya haber olsun

Mümini çekti meydana

Münkiri sürdü zindana

Tekbir verildi kurbana

Kurbancı'ya haber olsun

*Mümini çektiler dâr'a
Münkir'i sürerler nâr'a
Hizmet verildi Selman 'a
Süpürgeci'ye haber olsun*

*Gelin gidelim tarikata
Kulak verin marifete
Tâlip girmiş hâkikate
Tarıkçı'ya haber olsun*

*Mümini çektiler dara
Münkiri sürdüler zindana
Hizmet geldi tezekkâra
İbrikçiye haber olsun*

*Bu yola giden hacılar
Kırklar güruh-u Naciler
Müminler Müslim bacılar
Peyik sana haber olsun*

*Yola gider haslar hası
Giymiş hâkikat libası
Doldur ver bir engür tası
Sakkacı'ya haber olsun*

*Zakirin zikri saz ile
Kuran okur avaz ile
Mümin müslim niyaz ile
Zakir sana haber olsun*

*Şah Hatayi 'm varı geldi
Varı geldi varı geçti
Sefil bülbül zara düştü
Tezekkâr'a haber olsun*

Daha sonra bütün hizmet sahipleri yerlerini alır. Hizmet sahipleri yerlerini aldıktan sonra Dede bu hizmet sahiplerine bir gülbeng verir:

Hizmetiniz kabul ola muradınız hasıl ola isteğinizi dileğinizi Hak Muhammed Ali vere isimlerine hizmet ettiğiniz erlerin Pirlerin Nebilerin Velilerin keşfi kerameti hayır ümmeti üzerinizde hazır ve nazır ola der.

Sonra hizmet sahipleri niyaz ederler. (secdeye inerler) niyaz edildikten sonra tekrar dara dururlar. Dede:

Tecellanız⁴ temiz yüzünüz ak ola tecellaya inen başınız diziniz ağrı acı görmeye darlarınızı niyazlarınızı hizmetlerinizi Abdal Musa Sultan Hak dergahına kaydede der.

Hizmet sahipleri tekrardan yerlerine geçtikten sonra ilk hizmet olan Farraş hizmeti yapılır. Farraş hizmetini yapacak kişi Cem Evi'nin eşiğinden başlar o meydanı tamamen süpürmek suretiyle Dedenin Postuna kadar gelir. Buradaki maksat zahiri düşünceleri batını düşüncelerden arındırmak için tertemiz bir meydan açmak adına yapılır. Ve en son *Ya Allah Ya Muhammed Ya Ali* diyerek üç kere süpürge sürer bu olaya *Car-ı Çalmak* denir. Sonra Farraş hizmetini yapan kişi süpürgeyi koltuğunun altına alır; *Hüseyin için gözlerim kanlı yaştır. Sad Hazaren Yezit'in bağı kara taşır. Erenler içinde Aliyel Mürteza cümleye baştır. Kırkların içinde Pirim Üstazım Seyyidi Farraştır. Muhammedin cemaline Hasan ile Hüseyin'in kemaline Aliyel Mürtezanın yoluna Allah eyvallah* diyerek bu hizmetin gülbengini yerine getirmiş olur. Dede bunun karşılığında:

Hayır hizmetin kabul ola muradın hasıl ola isteğini dileğini Hak Muhammed Ali vere Seyyidi Farraşın keşfi kerameti üzerinde hazır ve nazır ola der. Ve bu hizmetin gülbengini vermiş olur.

Sonra Tezdekar – İbriktar (el suyu) hizmeti gelir. Bu oradaki tarikat abdesttidir. Bir damla su ile oradaki cümle canlar arı, duru ve gönüllerini paklamış olurlar. Bu hizmeti bir erkek ve bir kadın olmak üzere iki kişi meydana getirir. Bu kişiler meydanda karşılıklı diz çökerler. Önce erkek kadının eline *Ya Allah Ya Muhammed Ya Ali* diyerek üç defa su döker. Sonra kadın omzundaki havlu ile elini

⁴ Tecella: Sözlük anlamı olarak, 1-İlâhi kudretin meydana çıkması, görünmesi, 2-Hak nurunun etkisiyle kulun kalbinde hakikatin bilinmesi. (Dedekargınoğlu, 2011: 383)

kuruladıktan sonra erkeğin eline *Ya Allah Ya Muhammed Ya Ali* diyerek üç defa eline su döker. Daha sonra dededen başlanarak ön sıralardaki katılımcıların ellerine erkek olan bir miktar su döker kadın ise onun gerisinde havlu ile ellerini kurularak havluya niyaz eder. Sonra dedenin karşısına geçerler ve şu gülbengi söylerler;

Arifler hem arıdır hem arıticıdır. Bu suyla yunduk arındık oldu cismimiz pak cümlemize güzellikler versin hak, pirimiz üstazımız Selman-ı Pak, Muhammedin cemaline, Hasan ile Hüseyin'in kemaline Aliyel Mürtezanın yoluna Allah Eyvallah denilir ve dede bu hizmet sahiplerine bir hizmet duası verir.

Hayır hizmetleriniz kabul ola muradınız hasıl ola isteklerinizi dileklerinizi Hak Muhammed Ali vere Selman-ı Pak efendimizin keşfi kerameti hüsnü himmeti üzerinizde hazır ve nazır ola der ve sonraki hizmete geçilir. Bu hizmet Post⁵ hizmetidir. İki kişi (Bir erkek ve bir kadın olmak üzere) postu eline alırlar.

Gözcü: *Hak Muhammed Ali postu geliyor Edep-Erkan der. Ve herkes kendine bir çeki düzen verir. Sonra post hizmetindeki kişiler meydana gelip dara durarak postun kime ait olduğunu söyler; Birismişah Hak Muhammed Ya Ali, Muhammed Mustafa'nındır bu post, Aliyel Mürtezanındır bu post, hem Hatice Fatıma Hayrün Nisanındır bu post, İmam Hasan Hulki Rıza İmam Hüseyin deşti kerbelanıdır bu post, İmam Zeynel Abidin Aba İmam Bakır Baha İmam Caferi Sıtkı sefa İmam Kazım Musa'nındır bu post, İmam Ali, Sultan Rıza Şah Taki be Naki Hasanül Askeri İmam Muhammed Mehdi sahip livanıdır bu post, pirimiz üstazımız Hünkar Hacı Bektaş-i Veli kutbil evliyanındır bu post, hü Verani Geda Ali evladınıdır bu post, yananların yakılanların aşıkların sadıklarındır bu post* denilerek post meydana açılır.

Daha sonra dede post hizmetinin de gülbengini verir;

Postunuz temiz ola, yüzünüz ak ola, bu posta inan başlar ağrı, acı, gam, keder görmeye, isimlerini saydığınız erlerin, pirlerin, nebilerin, velilerin, 12 İmamların keşfi kerameti üzerinizde hazır ve nazır ola der. Ve post meydana açılmış olur.

Post hizmetinden sonra Çerağ (Delil) hizmeti yapacak kişi meydana getirilir. Çerağ ışıktır, nurdur, aydınlıktır. Hizmeti yapan kişi meydanda postun dört köşesine niyaz eder ve ortasına da cümle canlar için niyaz ettikten sonra Çerağı önüne alır ve şöyle

Şahin Polat Dede, kişisel görüşme 13 Mayıs 2019.

⁵ Bu post İmam Hüseyin'den bu zamana kadar mazlumlara temsil eden bir posttur

der; İlimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır. Düşünce karanlığına ışık tutanlara ne mutlu, Çerağı ruşan fahri dervişan zuhuru iman himmeti piran, piri horasan, kuşadiğ meydan, kuveyi abdalın kanuni evliya gerçek erenler demine hü mümine Ya Ali der. Ve ilk nurunu Yaradanın aşkına Ya Allah Ya Allah Ya Allah diyerek ilk ışığı uyandırır (yakar). Daha sonraki ışığı Peygamberliğin nuru aşkına Ya Muhammed Ya Muhammed diyerek ikinci ışığı uyandırır. Üçüncü nuru ise Velayetin aşkına Ya Ali Ya Ali Ya Ali diyerek uyandırır. Posta niyaz eder. Çerağı kaldırır ve şu Duvazı okur;

Çün çerağı Fahri uyandırdık ol Hüdanın aşkına

İki cihan serveri Muhammed Mustafanın aşkına

Sakiyi kevser Aliyel Mürtezanın aşkına

Hem Hatice Fatıma Hayru Nisanın aşkına

İmam Hasan Hulki Rıra İmam Hüseyini deşti kerbelanın aşkına

İmam Zeynel Abidin Aba Bakır Baha Cafer Sıtkı sefa Kazım Musanın aşkına

İmam Ali Sultan Şah Taki Be Naki Hasanül Askeri

İmam Muhammed Mehdi sahip livanın aşkına

Pirimiz üstazımız Hüinkar Hacı Bektaşî Veli Kutbul evliyanın

Daha sonra bu hizmet sahibine Dede bir hizmet duası verir.

Hayır hizmetin kabul ola, muradın hasıl ola isteğini dileğini Hak Muhammed Ali vere Cabiri Ensar efendimizin keşfi kerameti hüsnü himmeti üzerinde hazır ve nazır ola çerağımız yana yakıla sonsuza dek klavuzumuz ola yüce Hak bizi bu çereğdan bu ışıktan bu nurdan bu demden bu katardan bu cemden ayırmaya der. Dede gülbengini verdikten sonra çerağı yakan hizmetli iki dizinin üstüne oturur ve Zakir çerağla ilgili üç tane duvaz-ı imam söyler. Zakir duvazlara başladığı zaman

Gözcü herkesi *Edep-Erkan* diyerek uyarır. Kadınlar ayakta Fatma ana darı⁶na dururken erkeklerde iki diz üstü Nesimi darı⁷nda dururlar.

(Duvaz-ı İmam)

Hata ettim Hüda yaktı delili

Muhammed Mustafa yaktı delili

Ol Ali Abâ'dan Haydar-ı Kerrar

Ali'yyel Murtaza yaktı delili

Hatice-Tül Kübra Fatima Zehra

Ol Hayrün Nisa yaktı delili

Hasan'ın aşkına girdim meydana

Hüseyn-i Kerbela yaktı delili

İmam Zeynel, İmam Bakır-ı Cafer

Kâzım Musa Rıza yaktı delili

Muhammed Taki'den hem Ali Naki

Hasan-ül Askeri yaktı delili

Muhammed Mehdiyi Ol Sahib-zaman

Eşiğinde Ayet yaktı delili

Bilirim Günahım hadden aşubdur

Hünkâr-ı Evliya yaktı delili

Şahin POLAT (Dede) kişisel görüşme 2019

⁶ Fatma Ana dar-ı: Kadınlar bu yol erkan için Fatma Ana gibi dimdik ve hizmet etmek için bu yolda olduklarının göstergesi olarak ayakta ve elleri göğüslerinde durması.

⁷ Nesimi dar-ı: Erkeklerin gerekirse bu yolda Nesimi gibi derilerinin yüzülmesine razı gelmesidir. İki diz üstü otururlar.

Oniki İmamdır bu nur Hatayi

Şir-i Yazdan Ali yaktı delili

(Duvaz-ı İmam)

Mümin Müslim meydan açtık Ali'den

Yansın Ali aşkına uyansın Çerağ

Muhammed Mustafa kavni doludan

Yansın Ali aşkına uyansın çerağ

Hatice Fatıma nura boyandı

Hasan Hüseyin'den içenler kandı

Şah İmam Zeynel'den çerağlar yandı

Yansın Ali aşkına uyansın çerağ

Muhammed Bakır'dır Cafer yoluna

Musa-i Kazım'ın gonca gülüne

Rıza'nın ihsanı çoktur kuluna

Yansın Ali aşkına uyunsın çerağ

On İki imam dergahında darımız

Taki, Naki, Askeri sadık yârimiz

Ol Muhammed Mehdi şevki nurumuz

Yansın Ali aşkına uyansın çerağ

Seyid Süleyman 'ım zikrim hak ile

Hakikate hak katarı çekile

Kıyamete kadar yana yakıla

Yansın Ali aşkına uyansın çereğ

(Duvaz-ı İmam)

Nuru semavetle okunur ayet

Hüda'nın aşkına yandı bu delil

Muhammed Ali 'yi metheder gayet

Ali'nin aşkına yandı bu delil

Delil yanmayınca cemal görünmez

Delilsiz cennete kimse giremez

Cürümsüz talibe sitem sürülmez

Hasan Hüseyin aşkına yandı bu delil

İmam Zeynel bunu zindan da yaktı

Muhammed Bakır'ın nuruna baktı

Cafer'I Sadık'ın ilminden aldı

Musa-ı, Kazım aşkına yandı bu delil

İmam Rıza'da hem iki özüm

Taki, Naki, Askeri kara etme yüzüm

Muhammed Mehdi'ye vardır niyazım

Erenler aşkına yandı bu delil

Delilin piridir Cabir-i Ensar

Yardım et Sefil Ali 'ye gül yüzlü haydar

Ruz-i mahşer günü darda koyma hüncar

On İki İmam aşkına yandı bu delil

Duazlar bitince Zakirler sazlarının üzerine hafif eğilir, “diyelim Allah Allah” derler Dede şu gülbengi okur:

“Allah Allah, hizmetleriniz kabul ola. Muradlarınız hâsıl ola. Muhammed Ali, Ehl-i Beyt katarlarından, didarlarından ayırmaya. Adlarını zikrettiğiniz on iki imamların himmeti üzerinizde ola. Diliniz dert görmeye. Hak erenler cümlemizi delili şah-ı Merdan'dan ayırmaya. Dil bizden nefes Hazret-i Pir Hacı Bektaş-ı Veli'den ola. Gerçek erenler demine hüü...”

Sonra tekrar farraş hizmeti gelir ve tekrar bir car-ı çalar. Hizmet gülbengini alır ve Gözcü; *Dar çeken didar göre didar gören hakka ere hak cümlemizin muradını vere* dedikten sonra insanlar rahat otururlar. Sonra bu aşamada ne için hizmet yapılacaksa onun rızalığı alınır. *Abdal Musa Cem'*ine özel olarak katkı sunanlar var ise örneğin kurban sahipleri ve *Abdal Musa Birlik Cem'*ini toplarken kapı kapı dolaşan peykler birinin kalbini kırmış olabilir birini incitmiş olabilir. Onların giderilebilmesi için lokma katanlar *Abdal Musa Birlik Cem'*inde bir yarı görgü⁸den geçirilir. Bu Cem'e katkı sunanlar divana gelir ve bir halk mahkemesine geçilir. Divana gelenler için Dede; *Canlar bu canlarımız sizin birliğinizi beraberliğinizi ve Cem'imizi bu zamana kadar getirebilmek için sizlerle birebir muhatap oldular. Kapı kapı dolaştılar. Ola ki bu lokmaları toplarken birinizi kırdılar ise birinizde alacağı vereceği söyleyeceği var ise sizler dilli başsınız bu canlardan hakkınızı talep edin ki bu canlarda döktüğünü doldursun, yıktığını kaldırsın, ağlattığını güldürsün siz dostların gönüllerini hoş kılsın der. Ve divanda duranlara sizler bu yolda bu erkanda döktüğünüzü dolduracaksınız, yıktığınızı kaldıracaksınız, ağlattığınızı güldüreceksiniz eyvallah mı? Der. Divanda duranlar Eyvallah yolumuzla yoldayız Mansur gibi dardayız ne gelirse Hak Eyvallah derler. Sonra Dede; Siz bu yolda hizmet ettiniz bu yolda bir çaba bir gayret gösterdiniz. Ama bu yola layık olabilmek*

⁸ Oradaki canların rızalığını almak.

için kendinizle hoşnut ve razı mısınız? Aynaya baktığınız zaman kendi vicdanınızdan bir rahatsızlığınız var mı? Der. Divanda bulunanlar var ise var yok ise yok derler. Dede; Peki yol, erkandan hoşnut razı mısınız? Der. Onlarda eyvallah derler. Dede; peki siz hizmet ederken kendi aranızda bir sorun yaşadınız mı? Diye sorar. Divandakiler sorun var ise belirtirler ve halk tarafından haklı haksız ortaya konulur. Sorun yok ise Eyvallah derler. Bu durumu görsel olarak sergilemek adına Dede; Birbirinizden hoşnut razı olduğunuza dair birbirinizle görüşün (el sıkışmak, kucaklaşmak anlamında) der. Sonra divanda duran canlar örneğin 4 kişi (bu sayı hizmet edenlere göre değişir) ilk başta duran can yanı başında duran gözcünün esasına niyaz eder, ikinci can gelir önce asaya sonra birinci sıradakiyle görüşür. Sonra üçüncü can önce asaya sonra birinci canla ve ikinci canla görüşür. Dördüncü canda önce asaya sonra sırasıyla canlarla görüşür ve bu şekilde herkes birbiriyle görüşmüş olur. Daha sonra hepsi posta niyaz ederler. Burada sayı fazla ise içlerinden iki kişi vekil seçilir. Dede; Bu kişiler sizin adınıza da meydanda hizmet edecekler siz bu canların her dediğine eyvallah demiş olacaksınız der. Meydandaki diğer canlar; Onlar neye eyvallah derse bizimde Eyvallahımız derler. Sonra diğer canlar yerine çekilir. Seçilen iki kişi meydanda posta niyaz ederler. Dede; Canlar siz dilli başsınız bu canlardan ağrınmış, incinmiş, gücenmiş, darılmış, alacaklı, verecekli, diyecekli, söyleyecekli, var ise meydana vereceksiniz. Meydana verdiğiniz erenlerin sakladığınız sizin bu meydanda bu cemde söylemediğinizi dışarı çıktığınız zaman söylerseniz düşkün sayılırsınız yola erkana sığmaz, söyleyeceğiniz bir şey varsa burada söyleyeceksiniz der. Sonra herkes hep bir ağızdan Allah Eyvallah derler. Dede; Meydandaki canlara buradaki cümle canların bütün istek, dilek ve şikayetlerini yerine getirmeye eyvallah mı? der. Divandaki canlar Eyvallah derler ve sonra dede şu gülbengi verir.

Eri erde yüzü yerde özü dar-ı Mansurda, Hak Muhammed Ali yolunda erenler meydanı pir divanında canı kurban teni tercüman 12 imam 14 masumu pak dostlarına dost düşmanlarına düşman olmak kavliyle hak erenlerinin nasihatını amel etmek üzere Allah Muhammed Ali yolunda Pir Hünkar Hacı Bektaş-i Veli Tarık ve Nezanine dahil olmak üzere, Nesimi gibi yüzölüp, Mansur gibi asılıp, Fazlı gibi borçtan halas olmak dilerler. Ey cem erenleri siz bu canlardan hoşnut ve razı mısınız? der. Cümle canlar Allah Eyvallah der. Dede tekrar sorar hoşnut ve razı mısınız-Allah Eyvallah, hoşnut ve razı mısınız? Allah Eyvallah diyerek üç kere

tekrarlanır. Sonra dede divanda duran canlara; *Buradaki cümle canlar sizden hoşnut ve razılar, burada olmayıp da aramıza katılamayan bir canımız gelirde derse ki ben senden şu konudan dolayı şikayetçiyim, rahatsızım onu da razı edeceğinize eyvallah der misiniz?* Der. Divandakiler eyvallah der sonra şu gülbengi verirler;

Canı dilden el bağladım evliya erkanına hamdülillah yine durdum pirimin divanına el aman sığındım erler lütfi ihsanına bu yola canım kurban pirimin fermanına der.

Dede: Allah Eyvallah der. *Kapısında döktüğün var ise doldur, yıktığın varsa kaldır, ağlattığın varsa güldür, doğru gez dost gönlünü incitme, mürşite teslim rıza ol, yalan söyleme, kov yapma, elinle koymadığını alma, gözünle görmediğini söyleme, gelme-gelme, dönme-dönme, gelenin malı dönenin canı, söylediğin erenlerin sakladığın senin der.*

Divandakiler Eyvallah dedikten sonra oradaki ön sıradakilerle tokalaşır tekrar meydana gelirler. Meydanda hizmet gülbengini alırlar. Sonra meydana kurban gelecekse kurban gelir meydan da tekbirlenir. Dede kurbanla ilgili bir duvaz-ı imam okur;

Muhammed Aliyi candan sevenler

Kurbanınız kabul olsun erenler

El bağlayıp ikrar verenler

Kurbanınız kabul olsun erenler

Bu kurbanın aslı nergisten gelir

Dört melek geldi kısmetin böldü

Kırklar ceminde Mansur'u gördü

Kurbanınız kabul olsun erenler

*Kaynar kaynar kazanı taşırır
Ateş mürşit onu pişirir
Kurban tek değildir eşin getirir
Kurbanınız kabul olsun erenler*

*İmam Ali himmet eder kurbana
Himmet eder Hızır Abdal Sultana
İlyas ile getirilsin meydana
Kurbanınız kabul olsun erenler*

*Hasan Hüseyin Zeynel'dir şahım
Bakır Cafer Rıza'dır mahım
Taki Naki Askeri Mehdi penahım
Kurbanınız kabul olsun erenler*

*Sefil Alim himmet aldı pirimden
Yazı yazsam kurbanın kanından
Muhammed Ali'nin alın nurundan
Kurbanınız kabul olsun erenler*

La feta illa Ali La Seyfe İlla Zülfikar. Her gadamızı her belamızı nerden gelirse defeyesin gül yüzlü perverdigar kurbanlarınızın kabullüğüne hak katında makbullüğüne özbirliğiyle diyelim bir Allah Allah. (Burada herkes Allah Allah nidalarıyla katılırlar) Allah Muhammed Ali Pir Hüinkar Hacı Bektaş-i Veli, hak saklaya hızır bekleye göre gözete neydim neyleyim dedirtmeye, dertlerimize derman hastalarımıza şifa ola, kurbanınız kabul muratlarınız hasıl ola, gerçeğe, gerçekler demine Hü mümine Ya Ali diyerek kurban tekbirlenir. Daha sonra kurban serbest bırakılır ve Zakir kurbanla ilgili üç tane duvaz-ı imam okur. Duvaz-ı imam

okunduktan sonra herkes niyaz eder. Dede bir hizmet gülbengi verir ve kurban tığlanmaya götürülür. Tığlanmak demek o canı bedeninden incitmeden alınmasıdır. Kurban kazana giripte kaynayana (pişene) kadar dede muhabbet eder. Aşıklar saziylas özüyle muhabbete eşlik eder. Talipler dilde dileklerini anlatırlar söyleyeceklerini söylerler bir muhabbet ortamıyla birlikte lokma pişene kadar muhabbet edilir. Kurban piştikten sonra cem birleme aşamasına geçilir. Cem birleme aşamasında tekrardan Dede: ceme dışardan birileri giren çıkan olmuştur düşüncesiyle kapılar kapatılır. Derki; *Cemimizi birleyeceğiz içeriye dışarıya giriş çıkış olmayacak.* Orda bir rızalık daha alınır. Derki; *Canlar işte şu zamandan beri muhabbet ediyoruz bu muhabbet esnasında bir cana kıydık bir canı incittik bu can yarın İmam Hüseyin huzurunda bizden ya şikayetçi ya şefaati olacak diyecek ki ben şu zamanda birlenen kurbanım. Etimle, dişimle, tırnağımla, kanımla, derimle şahitlik ederim ki o toplum İmam Hüseyin'in postu huzurunda birbirleriyle barıştılar, müşküllerini hallettiler, kslklerini, dargınlıklarını giderdiler. Tertemiz arı-duru olarak o meydandan ayrıldılar. Yada ben onların ksllerinden şikayetçiyim benim etimi yediler kanımı akıttılar, derimi yüzdüler. Ben bu kadar bedel ödememe rağmen onlar orada temizlenmediler, barışmadılar, arı-duru olmadılar. İki kişi birbiriyle ksl olduğu halde bu durumu meydana vermediler. Ben bunlardan şikayetçiyim diyecek. O yüzden birbirinizden hoşnut razı mısınız? der. Oradaki cümle canlar Allah Eyvallah der. Yada bir mşkllk durum varsa o müşkül çözülür. Dede  defa sorar birbirinizden hoşnut ve razı mısınız der ve karşılığında Allah Eyvallah yanıtını aldıktan sonra dede cem birlemeye geçer. nce bir Duvaz-ı İmam okur. Dede:*

La feta illa Ali La Seyfe İlla Zlfıkar

Arşı krş yeri göğü yaratan

18 bin alem hakkı bağışla

Aşk ile kainatı donatan

124 bin nebi hakkı bağışla

*Kün dedi var etti cümle alemleri
Ademe okuttu levhi kalemi
Hakkın birliğidir kırkların cemi
Kırkların cemi hakkı bağışla*

*Muhammed Mustafa Ali aşkına
Hatice-i Kübra Fatıma aşkına
İmam Hasan Pir Hüseyin aşkına
İmam Zeynel Aba hakkı bağışla*

*Muhammed Bakırın pişti kazanda
Caferi Sadık'ın ilmi cihanda
Musai Kazım'ın gönlü irfanda
İmam Ali Rıza hakkı bağışla*

*Şah Taki'nin durdum darına
Aliyül Naki'nin erdim sırrına
Canım kurban olsun senin varına
Hasanül Askeri hakkı bağışla*

*Muhammed Mehdi'dir sahip zaman
Durmuşuz darına medet el aman
Kırkların serveri ol şahı merdan
İkrar iman yol erkan hakkı bağışla*

73 şüheda 24 bacı

Onların aslıdır Güruhu Naci

Ali cemalinde gördü miracı

Pir mürşit rehber hakkı bağışla

Üçler beşler yediler kırklar,

Onların aşkına dönüyor çarklar

12 imam gülü Masumu Paklar

Hünkar Bektaş Veli hakkı bağışla

İkrar iman ile kuruldu cihan

Gönül kabesinde eyledi mihman

Kerbela çölünde Şahı Şehidan

Pir Celal Abbas hakkı bağışla

Der Sarı Saltık kurban yoluna

Şefaatt senden medet umanlara

Muhtacız biz cemaline doluna

Erler, pirlere, nebiler, veliler

12 imamlar hakkı bağışla

La feta illa Ali la seyfe illa Zülfikar, her gadamızı her belamızı nereden gelirse def eylesin gül yüzlü Haydari Kerrar, Alinin kilidiyle kilitledim Muhammedin mühürüyle mühürledim Ya Ali sana ısmarladım, Alinin kilidiyle kilitledim Muhammedin mühürüyle mühürledim Ya Ali sana ısmarladım, Alinin kilidiyle kilitledim Muhammedin mühürüyle mühürledim Ya Ali sana ısmarladım. Cemlerimizin kabullüğüne hak katında makbullüğüne öz birliğiyle diyelim bir Allah Allah. Allah Allah, Allah Allah kurbanlarınız kabul ola muratlarınız hasıl ola isteklerinizi dileklerinizi Hak Muhammed Ali vere kurbanlarınız dertlerinize deva

*hastalarınıza şifa ola görünür görünmez kazalardan belalardan koruya üçlerin
beşlerin yedilerin kırkların 12 imamların keşfi kerameti hayır himmeti üzerinizde
hazır ve nazır ola dil bizden nefes ceddin Sarı Saltıktan ola der. Herkes niyaz eder.
Daha sonra Zakir Miraçlamaya geçer.*

Geldi Cebrail buyurdu

Hak Muhammed Mustafa

Hak seni Mihraç'a okudu

Davete kadim hüda

Evvel emanet budur ki

Pir'i rehber tutasın

Daim erkana yatasın

Tariki müstakiyme

Muhammed şule vardı

Yoktur senden bir aziz

Şimdi senden el tutayım

Hak buyurdu vedduha

İki gönül bir ettiler

Canı cana kattılar

Cebrailden el tuttular

Yürüdüler dergaha

Muhammed'in belin bağladı

Vardı dergah kapısına

Gördü bir aslan yatar

Aslan anda hamle kıldı

Başa koptu figan

Kudretten bir nida geldi

Korkmasın habibim dedi

Hatemi ağızına verdi
Senden ister nişane
Muhammed hatemin verdi
Ol aslan da sakin oldu
Vardı hakkı tavaf etti
Evvel bunu söyledi
Ne heybetli şir-in varmış
Hayli çevreyledi bana
Gördü biçare derviş
Hemen yutmak diledi
Emmim oğlu Ali olaydı
Dayanırdı ol şaha
O benim şir-i devletlim
Sana bağlıdır habibim
Geldi eşiğe pezvat oldu
Kibleyi kıblengaha
Doksan bin kelam danıştı
İki gönül dostuna
Tevhidi armağan kıldı
Yeryüzün de mümine
Muhammed ayak üzeri kalktı
Ümmetini diledi
Ümmetin sana bağış olsun
Dedi şahı enbiya
Alçağa koydu özünü
Turaba sürdü yüzünü

Hak gönderdi cennetten

İki salkım üzümü

İlet Hasan Hüseyin 'ne

Hediye olsun dedi

Selman anda hazır idi

Şeydullah 'ım dedi

Bir üzüm tanesi koydu

Selman 'ın keşköllahına

Eğildi secde eyledi

Hoşçakal sultanım dedi

Koyup evine giderken

Yol uğrattı kırklara

Vardı kırklar makamına

Oturdu oldu sakin

Cümlesi de niyaz kıldı

Hazreti Emrullah 'a

Muhammed lisana geldi

Ya size kimler derler

İçerden bir avaz geldi

Ya bize kırklar derler

Ya siz otuz dokuzsunuz

Neden mağlum kırkınız

Birimiz kırtır kırkımız bir

Sayılı değil külli varımız

Birimize neşter vursan

Bir yere akar kanımız

*Selman Seydullah'a gitti
Anda tamam varımız
Selman Seydullahtan geldi
Hü dedi içeri girdi
Keşkölü meydana koydu
İçinde bir üzüm tanesi
Kudretten bir yeşil el geldi
Engür şerbetini ezmeye
Hatemi parmakta gördü
Uğradı müşkül hale
Ezdi engür eyledi*

SEMAH-YELDİRME

*Ol şerbetten birin içti
Cümlesi oldu hayran
Mümin Müslüm üryan büryan
Hep kalktılar semaha
Çalındı desti kefa
Dediler Allah Allah
Yetiş ya Muhammed Mustafa
Muhammed de bile kalktı
Kırkların semahına
Tacı başından düştü
Şeayı kırk pare böldü
Muhabbetler kadim oldu
Yol erkan yerini aldı*

Muhammed evine vardı

Öptü mührünü aldı

Hatırlar oldu sefa

Evveli sen Ahiri sen

Zahiri sen Batini sen

Gizli sırlar sana ayan

Dedi Seddaksın Ya Ali

Şah Hatayim vakıf oldu

Bu kelamı söyledi

Hak özünü inandıramadım

Özü çürük ervaha

Miraçlama okunup *Kırklar Semahı* dönülüp “Hüü diyelim Allah Allah”. (Semahçılar safta durur.) sonra semah dönenler Dede’den gülbeng alır. Dede: *Haşa ki semahımız oyuncak değildir. İlahi bir aşk halidir. Salıncak değildir. Kim ki semahımızı oyun sayar Pir huzurunda duracak değildir. Semahlarınız saf ola dönülen semahlar hak için ola seyir için olmaya döndüğünüz semahlardan hayır hasanet bulasınız. Döndüğünüz semahlar kırklar semahı ola.*

Sonra Zakir Tevhid okur:

Medet ey Allah’ım medet

Gel derdime derman eyle

Eriş Ali Muhammed

Gel derdime derman eyle

İlallah hak la ilahe illallah illallah

İllallah şah illallah hak la ilahe illallah

Ali mürşit güzel şahım

Şah’m eyvallah eyvallah

*Hasan Hüseyin aşkına
Yardım eyle düşküne
İmam Zeynel aşkına
Gel derdime derman eyle*

*İlallah hak la ilahe illallah illallah
İllallah şah illallah hak la ilahe illallah
Ali mürşit güzel şahım
Şah'm eyvallah eyvallah*

*Muhammed Bakırın katına
Caferin ilmi zatına
Kazım Musa hürmetine
Gel derdime derman eyle*

*İlallah hak la ilahe illallah illallah
İllallah şah illallah hak la ilahe illallah
Ali mürşit güzel şahım
Şah'm eyvallah eyvallah*

*Şah Takiyem Be Naki
Askeriyem billahi
Yargılamak senin şahım
Gel derdime derman eyle*

İlallah hak la ilahe illallah illallah

İllallah şah illallah hak la ilahe illallah

Ali mürşit güzel şahım

Şah'm eyvallah eyvallah

Muhammed Mehdi gele

Düşkünleri elden ala

Dedemoğlu secde kıla

Gel derdime derman eyle

Daha sonra iki sürahi ile iki can meydana gelir Sakka hizmeti yapılır. Hizmet edecek canlar şu gülbengi okur:

Lütfuna muhtacız her dem eyle ihsan Ya Hüseyin derdimize derman senden eyle elaman Ya Hüseyin gayriye muhtaç eyleme aşkanın elaman s en medet kıl bizlere her vakit her an Ya Hüseyin Sad Hazaren lanet olsun ol yezitin canına sen Şahı şehit kıldılar ateşe Ya Hüseyin aşkınla vermek için bir tas su aldım ele aşkınla içenlere kıl abu hayat Ya Hüseyin bir yudum su verirem Kerbelada şehit düşenler aşkına şehitler Şahı Şah Hüeyin aşkına gözüüm yaşı sebil ettim on iki imamlar aşkına derim Sakka İmam Hüseyin Şah Hüseyin. Der. Bu gülbeng okunduktan sonra ceme katılan cümle canlara elinde bulunan sudan herkese su dağıtır. Su dağıtma işlemi bittikten sonra hizmet edenler şu gülbengi okur; ver muradımızı Ya ilahi Mustafa'nın aşkına, sakiyi kevser Aliyel Mürteza'nın aşkına, geç hatamızdan medet, affet cümle kusurumuz Ol Hatice Fatıma Hayrün Nisa'nın aşkına, defteri isyanımız yırt desti affınla el aman, Şah Hasan Şah Hüseyin Kerbela'nın aşkına, bize gösterme azab-ı düzahın el aman, Ol İmam Zeynel Aba Bakır'ı rehnümanın aşkına, haşre kıl mahşerde Ali Ahmetle bizleri, Caferi Sadık imamı piştavanın aşkına, çaresiz koyma bizleri payınla lütfuna mazhar et Musayı Kazım imamı rızanın aşkına Şah Taki Be Naki hem Hasanül Askeri, Mehdiyi sahip livanın aşkına, Ya ilahi Ya ilahi kılma mahrum, eyle şad gönlünü bir eyleyen ali abanın aşkına pirimiz üstazımız hüinkar hacı Bektaş-i veli aşkına. Derler. Sonra Dede bir hizmet gülbengi verir. Dede cemi bitirmeden önce şu gülbengi verir; Oturan duran kovsuz kıybetsiz evine varanın sağ yatanın selamet kalkanın Fatma ana haldaşı bozatlı hızır yoldaşı ola gerçeğe hü

mümine Ya Ali der. Sonra lokmalar dağıtılır. Lokmalar yenmeye başlamadan önce dede şu gülbengi verir; *Allah Allah diyelim adim billah diyelim geldi hak lokması destur pir* der ve lokmalar yenir bu şekilde cem sonlanmış olur.

SONUÇ

Konuyla ilgili yapılan literatür taramaları ve alan betimlemeleri ışığında, aşağıdaki temel sonuçlara ulaşılmıştır:

Cem ibadetlerinin Anadolu'da uygulanış biçimlerini Dertli Divanı ; ‘‘Yol bir sürekin bin bir’’ düşüncesiyle, yörelere göre hizmetlerin sıra ya da icrasında, müziklerde, semahlarda okunan deyiş ve duvaz-ı imamlarda farklılıkların olacağını ancak, öz itibarıyla bunların hepsinin aynı ve doğru olduğunu belirtir. Çorum yöresinde uyanış önderleri tarafından yeniden canlandırılarak yaşatılan cem ibadetleriyle ilgili yapılan alan betimlemelerinin sonucunda; Cem’de zakirlerin icra ettikleri müzik pratiklerinin genellikle, Alevi ve Bektaşilerin ulu ozanlar olarak kabul ettikleri ‘‘Şah Hatayi, Virani, Yemini, Pir sultan Abdal, Kul Himmet’’vb. ozanların eserlerinin olduğu görülmektedir. Bu durum, cem ibadetlerinde sıklıkla karşılaşılan formel uygulamaların varlığını ortaya koymaktadır. Ancak, Çorum yöresinde yaşamış, efsaneleri kuşaktan kuşağa aktarılmış, sözlü geleneğin müzikle buluşmasıyla dilden dile aktarılmış olan ‘‘Sefil Ali, Dedemoğlu, Deliboran’’ gibi ozanların deyişlerini de Çorumda uygulanan cem ibadetlerinde görmekteyiz. Bu durum, Cem âşıkları ve yöre insanları tarafından çok özel bir yere sahiptir. Bu ozanların deyişlerinin, Cem’de yer alan âşıklar tarafından benzer kalıp ezgiler eşliğinde, *Çorum yöresine özgü ‘‘Hüseyn ova ağzı’’* ile uzun hava formunda icra edilmesi, önemli bir tespit olarak görülmektedir. Bu bağlamda, Çorum yöresindeki Cem ritüellerinde, zakirlerin icraları arasında yer alan sözleri Dedemoğlu’na ait bir *tevhid* doğal seslendiriliş ortamında kaydedilerek il kez nota metnine aktarılmıştır. Adı geçen *tevhid*, *yörede* yaşayan zakirlerin büyük bir çoğunluğu tarafından benimsenmiş ve aynı müzikal çerçevede icra edilmiştir. Gelenekten gelen Cem âşıklarıyla yapılan görüşmelerde; Çorum yöresinde yaşamış olan bu ulu ozanların, efsaneleşmiş dervişane yaşantılarının olduğu, hak âşıkları oldukları ve birbirleri arasında geçen muhabbetleri özümseyerek insanlara bir nasihat niteliğinde aktardıkları tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akdoğu, O. (1996), *Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler*, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Cengil, M. (2003), Cem Ayini'nin Fert ve Toplum Üzerindeki Etkileri, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 3(3), 127-143.
- Dedekargınoğlu, H. (2011). Alevilikteki Tanım ve Terimler, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 60, 379-394
- Dönmez, B.M. (2014), Alevi Müziğinin Geleceği: Sözlü Kültür Ürünlerinin Modern Dünyadaki Konumu ve Dönüşümü, Mehmet Yazıcı (ed.) ,*Geçmişten Günümüze Alevilik 1. Uluslararası Sempozyumu*, (s.189-203), Bingöl: Bingöl Üniversitesi Yayınları.
- Duygulu, M. (1997), *Alevi Bektaşî Müziğinde Değişler*, İstanbul: Kendi Yayını.
- Eyüboğlu, İ.Z. (1993), *Bütün Yönleriyle Bektaşilik*, İstanbul:Der Yayınları.
- Güngör, İ. (2011), “Şanlıurfa İli Kısas Yöresi “Cem Formu'nun Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, Ocak.
- Kaplan, A. (2013), *Kültürel Müzikoloji*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Karasar, N. (1999), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, İstanbul: Nobel Yayınları.
- Kongar, E. (1981), *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Melikoff, I. (2006) ,“*Uyur İdik Uyardılar*”, İstanbul: Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları, Demos Yay., 3. Baskı., Fransızcadan Türkçeye Çeviren: Turan Alptekin.
- (2009), *Uyur İdik Uyardılar*, İstanbul:Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları, Demos Yay., 6. Baskı., Fransızcadan Türkçeye Çeviren: Turan Alptekin.
- Onatça, N.A. (2007), *Alevi-Bektaşî Kültüründe Kırklar Semahı Müzikal Analiz Çalışması*, Ankara: Bağlam Yayınları.
- Özdemir, U. (2016), “*Kimlik, Ritüel, Müzik İcrası-İstanbul Cemevlerinde Zakirlik Hizmeti*”, İstanbul: Kolektif Kitap.
- Rençber, F. (2012), Alevi Geleneğinde “Cem Evinin” Tarihsel Kökeni, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* Cilt 12(3), 73-86.
- Üçer, C. (2005), Tokat Örneğinden Hareketle Alevîlik Üzerine Bir Değerlendirme, *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, Sayı: 34, 229-268.

Yaltırık, H. (2003), *Tasavvufi Halk Müziği*, Ankara: TRT Kurumu Müzik Dairesi Başkanlığı.

Yıldırım, A., Şimşek H. (2005), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yürükoğlu, R. (1998), *Okunacak En Büyük Kitap Insandır Tarihte ve Günümüzde Alevilik*, İstanbul: Alev Yayınevi.

Zelyut, R. (2009) , *Türk Aleviliği Anadolu Aleviliğinin Kültürel Kökeni*, Ankara: Kripto Yayınları.

İNTERNET KAYNAKÇASI

T.C Turizm ve Kültür bakanlığı, Çorum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (<https://corum.ktb.gov.tr>)

EKLER

Ek 1. Görüşme Kişileri

ERBAŞ Adıgüzel (Güzel Dede), 2017

AKSOY Nurettin (Nurettin Dede), 2017

POLAT Şahin (Şahin Dede), 2017

KAYA Murat (Çorumlu Âşık Murat), 2017

ODABAŞ Halil (Çorumlu Âşık Halil ODABAŞ), 2012

POLAT Mehmet Ali (Çorumlu Âşık Mehmet Ali Polat), 2019

Ek 2. Notalar

Kaynak kişi: Aşık Halil
Söz: DEDEMOĞLU
Yöre: Çorum

Kayıt Eden: Emrah ŞAHİN
Kayıt Tarihi: 10.05.2012
Notaya Alan: Emrah ŞAHİN

TEVHİD

ME DET EY AL LA HIM ME DET . GEL . . DER Dİ ME DER MAN EY LE SAZ .

5 ME DET EY . AL LA . . HIM ME DET . GEL . . DER Dİ ME DER MAN EY LE SAZ .

9 E RİŞ A Lİ MU HAM MED . GEL DER . Dİ ME DER MAN EY . . LE . . .

13 İL LAL LAH HAK LA İ LA HE İL LAL LAH SAZ . İL LAL LAH . ŞAH .

17 İL LAL LAH SAZ . HAK LA İ LA HE . . İL LAL . . LAH SAZ . İL LAL LAH . ŞAH .

21 İL LAL LAH SAZ . A Lİ MÜR ŞİT GÜ ZEL ŞA HIM . ŞA HIM EY . VAL . LAH .

25 EY VAL LAH SAZ HA SAN HÜ SE YİN . .

29 AŞ KI NA . SAZ . YAR DIM . . EY . LE . DÜŞ KÜ NE SAZ . HA SAN HÜ SE YİN . .

33
AŞ KI NA . SAZ . YAR DIM . . EY . LE . DÜŞ KÜ NE SAZ . İ MAM ZEY NEL

37
AŞ KI NA EY GEL DER . Dİ ME DER MAN EY . . LE . . . İL LAL LAH

41
HAK LA İ LA HE İL LAL LAH SAZ . İL LAL LAH . ŞAH . İL LAL LAH SAZ .

45
HAK LA İ LA HE . . İL LAL . . LAH SAZ . İL LAL LAH . ŞAH . İL LAL LAH SAZ .

49
A Lİ MÜR ŞİT GÜ ZEL ŞA HIM . ŞA HIM EY . VAL . LAH . EY VAL LAH SAZ .

53
. MU HAM MED BA KI RIN KA TI . . . NA SAZ .

57
CA . . FE RİN İL . Mİ . ZA TI NA SAZ . MU HAM MED . BA KI RIN KA TI . . . NA SAZ .

61
CA FE RİN İL . Mİ . ZA TI NA SAZ . KA ZİM MU SA HÜR ME Tİ NE EY

65

 GEL DER . Dİ ME DER MAN EY . . LE . . İL LAL LAH HAK LA İL LA HE

69

 İL LAL LAH SAZ . İL LAL LAH . ŞAH . İL LAL LAH SAZ . HAK LA İ LA HE . .

73

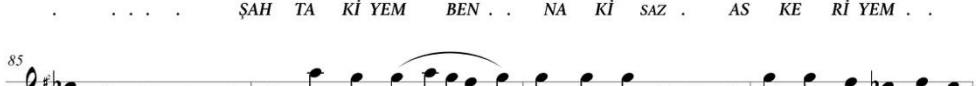
 İL LAL . . LAH SAZ . İL LAL LAH . ŞAH . İL LAL LAH SAZ . A Lİ MÜR ŞİT GÜ

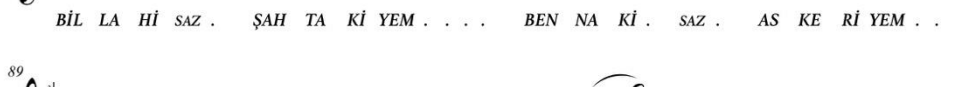
77

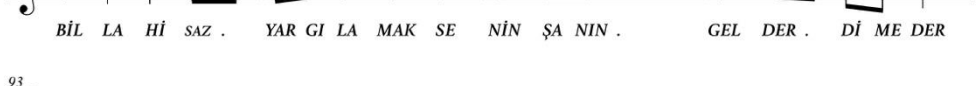
 ZEL ŞA HIM . ŞA HIM EY . VAL . LAH . EY VAL LAH SAZ

81

 ŞAH TA Kİ YEM BEN . . NA Kİ SAZ . AS KE Rİ YEM . .

85

 BİL LA Hİ SAZ . ŞAH TA Kİ YEM BEN NA Kİ . SAZ . AS KE Rİ YEM . .

89

 BİL LA Hİ SAZ . YAR GI LA MAK SE NİN ŞA NİN . GEL DER . Dİ ME DER

93

 MAN EY . . LE . . İL LAL LAH HAK LA İ LA HE İL LAL LAH SAZ .

TEVHİD

5

129

İL LAL LAH SAZ . A Lİ MÜR ŞİT GÜ ZEL ŞA HIM . ŞA HIM EY . VAL . LAH .

133

EY VAL LAH

Kaynak kişi: Aşık Mehmet Ali BOLAT
Söz: şah HATAYİ

Kayıt eden: Emrah şAHİN
Kayıt Tarihi: 08.05.2012
Notaya Alan: Emrah şAHİN

MİRAÇLAMA

3

saz

3

5

GEL . Dİ CEB RA İL BU YUR . . DU HAK . MU HAM MED MUS TA FA . . YA

7

HAK SE Nİ MİH RA CA O KU . . DU KAH . RE DE KA DİM HÜ . . DA

9

EV VEL E MA NET BU DUR . . . Kİ . . . Pİ . Rİ REH BER TU TA . . SIN

11

DA . İM ER KA NA YA TA . . SIN TA . Rİ Kİ MÜS TA KİY . . ME

13

MU HAM MED şU . LE AL . DI . . YOK . TUR SEN DEN BİR A . . ZİZ

15

şİM . Dİ SEN DEN EL TU TA . . YİM HAK . BU YUR DU VED DU . . HA

17 İ Kİ GÖ NÜL BİR ET Tİ LER CA . NI CA NA KAT TI . . LAR

19 CEB . RA İL DEN EL TUT TU . . LAR YÜ . RÜ DÜ LER DER GA . . HA

21 MU HAM MED BE LİM BAĞ LA DI VAR . DI DER GAH KA PI SI . . NA

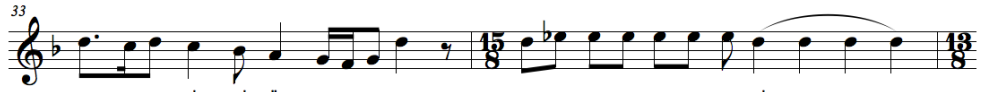
23 GÖR . DÜ BİR AS LAN YA . . TAR AS . LAN AN DA HAM LE KİL . . DI

25 BA . ŞA KOP TU BİR Fİ . . GAN KU DU RET TEN BİR Nİ DA . GEL Dİ . .

27 KORK . MA SIN HA Bİ BİM DE . . Dİ HA TE . MİN AĞ ZI NA VER . . Kİ

29 SEN . DEN İS TER Nİ ŞA . . NE MU HAM MED HA TE MİN VER Dİ

31 OL AS LAN DA SA KİN OL . . DU YOL . VER Dİ LER MU HAM ME . . DE

33

 AS . LAN GİT Tİ PÜN HA . . NE VAR DI HAK KI TA VAF ET Tİ . . .

35

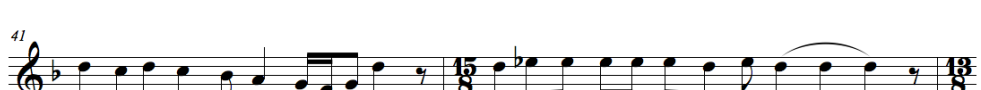
 EV . VEL BU . . . NU SÖY LE . Dİ NE . HEY BET Lİ ŞİR İN VAR . MIŞ

37

 HAY . Lİ CEV REY LE Dİ BA . . NA GÖR DÜ Bİ ÇA RE . DER VİŞ . . .

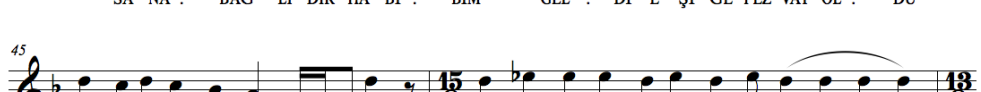
39

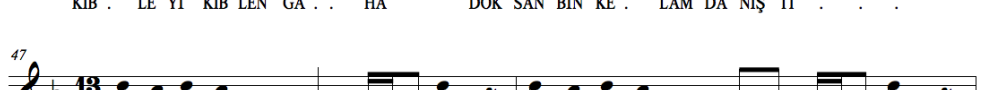
 HE MEN . YUT MAK Dİ LE . . Dİ EM . MİM OĞ LU ALİ O LAY . . DI

41

 DA . YA NIR DI OL ŞA . . HA O BE NİM ŞİR İ DEV LET LİM . . .

43

 SA NA . BAĞ LI DIR HA Bİ . BİM GEL . Dİ E Şİ ĞE PEZ VAT OL . DU

45

 KIB . LE Yİ KIB LEN GA . . HA DOK SAN BİN KE . LAM DA NIŞ TI . . .

47

 İ . Kİ GÖ NÜL DOS TU . . NA TEV . Hİ Dİ AR MA ĞAN AL . . DI

49

 YER . YŪ ZŪN DE İN SA . . NA MU HAM MED A YA ĞA KALK TI . . .

51

 ŪM . ME Tİ Nİ Dİ LE . . Dİ ŪM . ME TİN SA NA BA ĞAŞ OL . . SUN

53

 DE . Dİ ŞA HI EN Bİ . . YA İ LET HA SAN HŪ SE . Yİ NE . . .

55

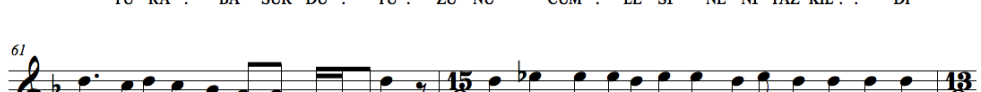
 HE Dİ . YE OL SUN DE . . Dİ SEL . MAN AN DA HA ZİR İ . . Dİ

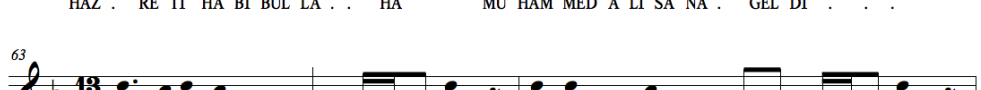
57

 ŞEY . DUL LA HIM Dİ LE . . Dİ AL ÇA ĞA KOY DU . Ő ZŪ NŪ . . .

59

 TU RA . BA SŪR DŪ . YŪ . ZŪ NŪ CŪM . LE Sİ NE Nİ YAZ KIL . . Dİ

61

 HAZ . RE Tİ HA Bİ BUL LA . . HA MU HAM MED A Lİ SA NA . GEL Dİ . . .

63

 YA . Sİ ZE KİM LER DER . . LER İ ÇER . DEN BİR A VAZ GEL . . Dİ

65
YA . Bİ ZE KIRK LAR DER . . LER YA SİZ O TUZ DO KUZ . SU NUZ . . .

67
NE DEN . MAÇ LUM KIR KI . . NİZ Bİ . Rİ MİZ KIR KI MİZ . . BİR

69
SA YI LI DE ĞİL KŪL LŪ VA RI MİZ Bİ . Rİ Mİ ZE NEŞ TER VUR . . SAN

71
BİR YE RE A KAR KA NI . . MİZ SEL MAN ŞEY DUL . LA HA . ĞİT Tİ . . .

73
AN . DA TA MAM VA RI . . MİZ SEL . MAN ŞEY DUL LAH TAN GEL . . Dİ

75
HŪ . DE Dİ İ ÇE Rİ ĞİR . . Dİ KEŞ KŪ LŪ MEY DA NA . KOY DU . . .

77
İ ÇİN . DE BİR Ū ZŪM TA NE Sİ KU DU RET TEN BİR YE ŞİL EL GEL . Dİ

79
EN . ĞŪR ŞER BE TİN EZ ME . YE HA TE Mİ PAR . MAK TA . GÖR DŪ . . .

81
UĞ . RA DI MÜŞ KÜL HA . . LE EZ Dİ EN GÜR . EY LE . Dİ

83
OL ŞER . . BET TEN . Bİ RİN . . İÇ Tİ .

85
CÜM LR Sİ OL . . . DU . . HAY RAN .

87
MÜ MÜN . . MÜS LÜM . ÜR YAN . . BÜR YAN

89
HEP KALK TI LAR . . . SE . . MA HA .

91
ÇA LI . . DI DES . . . Tİ . . KE FA .

93
DE Dİ . . LER AL . . . LAH . . AL LAH .

95
YE TİŞ . YA MU HAM . MED MUS . TA FA _____

97

 MU HAM . . MED Bİ . LE . . . KALK TI .

99

 KIRK LA RI NAN . . . SE . . MA HA .

101

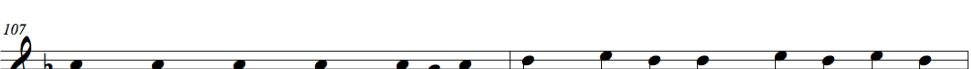
 TA CI . BA ŞIN . . . DAN . . DÜŞ TŪ .

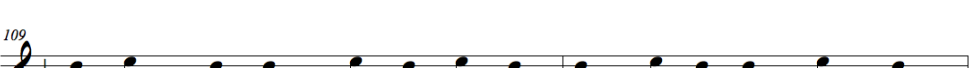
103

 ŞE A YI KIRK PA . . . RE . . BÖL DŪ .

105

 MU GAB BET LER . . . KA DİM OL . DU .

107

 YOL ER KAN YE . . . Rİ Nİ . AL DI . . .

109

 MU HAM . MED E . . . Vİ NE . VAR DI .

111

 ÖP TŪ MŪ HŪ . . . RŪ NŪ . AL DI .

113
HA TIR LAR OL . . . DU . . SE FA .

115
HAK KI TA VAF . . . EY . . LE Dİ .

117
EV VE Lİ SEN . . . A HİR . SEN

119
ZA Hİ R SEN . . . BA TI NI SEN

121
GİZ Lİ SIR LAR . . . SA NA . A YAN .

123
DE Dİ SED DAK SIN . . . YA A Lİ .

Kaynak Kişi: Aşık Mehmet Ali BOLAT
Söz: Sefil Ali

Kayıt eden: Emrah şahin
Kayıt Tarihi: 21.10.2017
Notaya Alan: Emrah şAHİN

DELİL DUVAZI

saz

5
NU RU SE MA VET TE O . KU NUR A YET saz

8
HÜ DA NİN AŞ KI . NA YAN . DI BU DE LİL saz

11
MU HAM MED A Lİ . Yİ MET . HE DER A YET saz

14
A Lİ NİN AŞ KI . NA YAN . DI BU DE LİL saz

17
DE LİL YAN MA YIN . CA CE . MAL GÖ RÜN MEZ saz

20
DE LİL SİZ CEN NE . TE KİM . SE Gİ RE MEZ saz

23
CÜ RÜM SÜZ TA Lİ . BE Sİ . TEM SÜ RÜL MEZ saz

26

 HA SAN HÛ SE YİN AŞ KI NA YAN . DI BU DE LİL saz

29

 İ MAM ZEY NEL BU . NU ZİN . DAN DA YAK TI saz

32

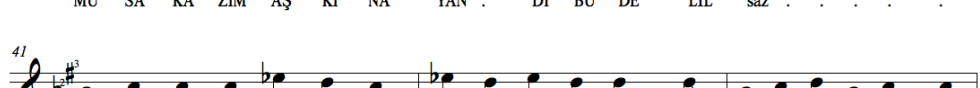
 MU HAM MED BA RI . N NU . RU NA BAK TI saz

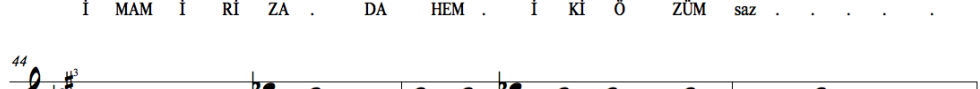
35

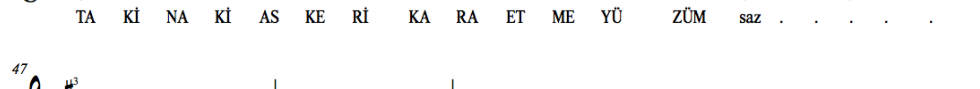
 CA FE Rİ SA DI . KIN İL . MİN DEN AL DI saz

38

 MU SA KA ZİM AŞ KI NA YAN . DI BU DE LİL saz

41

 İ MAM İ Rİ ZA . DA HEM . İ Kİ Ö ZÛM saz

44

 TA Kİ NA Kİ AS KE Rİ KA RA ET ME YÛ ZÛM saz

47

 MU HAM MED MEH Dİ . YE VAR . DIR Nİ YA ZİM saz

50

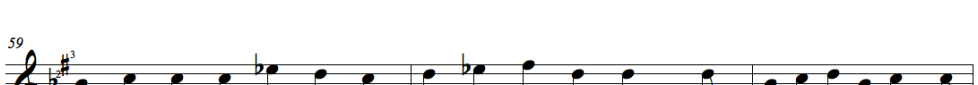
 E REN LER AŞ KI . NA YAN . DI BU DE LİL saz

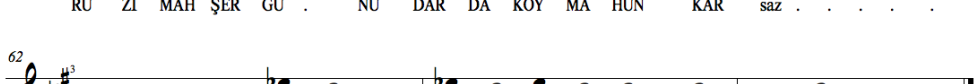
53

 DE Lİ LİN Pİ Rİ . DİR CA . Bİ Rİ EN SAR saz

56

 YAR DIM ET SE FİL A Lİ YE GÜL . YÜZ LÜ HAY DAR saz

59

 RU Zİ MAH ŞER GÜ . NÜ DAR DA KOY MA HÜN KAR saz

62

 ON İ Kİ İ MAM AŞ KI NA YAN . DI BU DE LİL saz

Ek 3. Fotoğraflar

(Cem Meydanı: Dede, Zakir)

(Post hizmeti)

(Çerağ-Delil hizmeti)

(Delilin uyandırılmasından sonra zakir Delil Duvazı söylüyor)

(Farraş hizmeti)

(İbriktar hizmeti)

(Kurban sahipleri meydanda dar'a durarak Dede'Den dua alıyorlar)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Emrah ŞAHİN

Doğum Yeri ve Tarihi: Amasya/Merzifon 13.08.1987

1987 yılında Amasya/Merzifonda doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Çorum'da tamamladı. Müzik eğitime ve bağlama çalmaya çocuk yaşta babasından etkilenererek başladı. Lise yıllarından itibaren çeşitli korolarda bağlama icracısı olarak görev aldı. 2008 yılında Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri bölümüne girmeye hak kazandı. Lisans eğitimi boyunca çeşitli Türk Halk Müziği Toplulukları'nda saz ve ses icracısı olarak görev aldı. Mezuniyetinin sonrasında 2014 yılında Müzik Öğretmeni olarak atandı. 2017 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Ana Bilim Dalı Geleneksel Türk Müziği Tezli Yüksek Lisans Programı'na başladı. Halen Çorum Merkez Cumhuriyet Anadolu Lisesinde Müzik Öğretmenliğine devam etmekte olup, Aşıklık geleneği ve müziği üzerine çeşitli araştırmalar ve derleme çalışmalarının yanı sıra bağlamada geleneksel icra teknikleri ve üsluplarına yönelik çalışmalarını sürdürmektedir.